

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної торгівлі і маркетингу**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 051 Економіка**

Форма навчання: денна
очна (денна), заочна, дистанційна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Глобальні тенденції світогосподарського розвитку»
(назва теми)

здобувача Кучера Владислава Ігоровича
(ПІБ, підпис)

Наукова керівниця: Професор кафедри міжнародної торгівлі і маркетингу
Оболенська Тетяна Євгенівна
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувачка кафедри: д-р екон.наук, професорка Циганкова Т.М

(підпис)

Київ 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет Міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної торгівлі і маркетингу**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ**

**«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
05 Соціальні та поведінкові науки
051 «Економіка»**

ПОГОДЖЕНО

Керівниця проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми
«Міжнародна економіка»

_____ Столярчук Я.М.
(підпис)

«_____» _____ 20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри міжнародної торгівлі
і маркетингу

_____ Циганкова Т.М.
(підпис)

«_____» _____ 20__

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Здобувачу вищої освіти __ Кучеру Владиславу Ігоровичу _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ денної _____ форми навчання
очної (денної), заочної, дистанційної

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему: «Глобальні тенденції світогосподарського розвитку»

**Тему затверджено наказом ректора Університету від «28» лютого 2024
р .№ 462-ст**

**Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на
матеріалах публікацій та наукових праць зарубіжних та українських
науковців, законодавчих актів та норм, щорічних фінансових звітів
міжнародних компаній, консалтингових компаній, звіти яких були
опубліковані на офіційних Інтернет-ресурсах.**

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СВІТОГОСПОДАРСЬКОГО РОЗВИТКУ
Розділ 2	КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ СВІТОГОСПОДАРСЬКОГО РОЗВИТКУ
Об'єкт дослідження:	Глобальні тенденції світогосподарського розвитку
Предмет дослідження:	Узагальнення глобальних тенденції світогосподарського розвитку та визначення умов глобалізації і науково-технічного прогресу
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Аналіз глобальних тенденцій світогосподарського розвитку в умовах глобалізації і науково-технічного прогресу

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	Конкретизувати сутність світового господарства та основні етапи розвитку
	Проаналізувати визначальні чинники світогосподарського розвитку, глобалізацію та науково-технічний прогрес
	Охарактеризувати фактори розвитку світового господарства господарства
У розділі 2	Провести аналіз цифрової трансформації фінансового сектору світов
	Оцінити вплив штучного інтелекту на розвиток світового фінансового сектору
	Обґрунтувати напрями адаптації цифрової трансформації фінансового сектору до умов України

**Завдання підготувала
наукова керівниця**

д. е. н., професор Оболенська

(підпис)

«__» _____

**Завдання одержав
здобувач**

(підпис)

«__» _____

РЕФЕРАТ

Тема кваліфікаційної бакалаврської роботи: Глобальні тенденції світогосподарського розвитку.

Обсяг роботи: 64 сторінки, 2 розділи, 6 ілюстрацій, 5 таблиць, 51 джерело.

Об`єктом дослідження кваліфікаційної бакалаврської роботи виступають глобальні тенденції світогосподарського розвитку

Предмет дослідження: Узагальнення глобальних тенденцій світогосподарського розвитку та визначення умов глобалізації і науково-технічного прогресу

Мета та завдання дослідження: Мета дослідження полягає у аналізі глобальних тенденцій світогосподарського розвитку в умовах глобалізації і науково-технічного прогресу

- Аналіз сутності та етапів розвитку світового господарства.
- Дослідження впливу глобалізації та науково-технічного прогресу на розвиток світової економіки.
- Визначення основних факторів розвитку світового господарства.
- Аналіз цифрової трансформації фінансового сектору світового господарства.
- Оцінка впливу штучного інтелекту на розвиток фінансового сектору.
- Вивчення адаптації цифрових трансформацій у фінансовому секторі України.

Методи дослідження: Для досягнення поставленої мети та виконання завдань у роботі використано різноманітні методи дослідження:

- Теоретичний аналіз: вивчення наукової літератури, досліджень та публікацій, присвячених розвитку світового господарства, глобалізації та цифровій трансформації.

- Порівняльний аналіз: порівняння стану цифрової трансформації фінансового сектору в різних країнах та оцінка можливостей застосування їх досвіду в Україні.
- Емпіричний аналіз: збір та аналіз статистичних даних щодо впровадження цифрових технологій та штучного інтелекту у фінансовому секторі.
- Прогнозування: моделювання перспектив розвитку фінансового сектору під впливом цифрової трансформації та штучного інтелекту.

Отримані результати: У результаті дослідження було виявлено, що глобальні тенденції, зокрема цифрова трансформація та впровадження штучного інтелекту, суттєво змінюють фінансовий сектор світового господарства. Ці зміни сприяють підвищенню ефективності, прозорості та доступності фінансових послуг. Штучний інтелект відіграє ключову роль у цих процесах, автоматизуючи операції, аналізуючи великі обсяги даних та надаючи нові можливості для розвитку фінансових продуктів і послуг.

Аналіз стану цифрової трансформації в Україні показав, що країна має значний потенціал для впровадження сучасних технологій у фінансовому секторі, однак потребує вдосконалення нормативно-правової бази та інфраструктури. На основі досвіду інших країн було розроблено рекомендації щодо покращення стану цифрової трансформації в Україні.

Висновки: Результати роботи можуть бути корисними для науковців, економістів, політиків та інших фахівців, які займаються питаннями глобальних тенденцій розвитку світового господарства. Рекомендації, розроблені у ході дослідження, сприятимуть ефективній адаптації цифрових технологій у фінансовому секторі України, що забезпечить його подальший розвиток та інтеграцію у світову економічну систему.

Ключові слова: світове господарство, глобалізація, цифрова трансформація, фінансовий сектор, штучний інтелект, Україна.

В і д г у к
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувачки факультету міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»
КУЧЕРА Владислава Ігоровича
на тему: **«Глобальні тенденції світогосподарського розвитку»**

1. Актуальність теми: у сучасних нестабільних умовах розвитку світового господарства конкретизація глобальних тенденцій постає актуальною для забезпечення конкурентоспроможності національних економік і суб'єктів економічної діяльності
2. Позитивні риси кваліфікаційної роботи: автором досліджуються теоретичні аспекти світогосподарського розвитку та обґрунтовуються його визначальні напрями
3. Наявність самостійних розробок автора: досліджено фактори розвитку світового господарства та їх характеристика.
4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: на основі теоретичних пошуків автором запропоновані напрями адаптації цифрової трансформації фінансового сектору до умов України
5. Наявність недоліків: у КБР використана українська фахова література старша за 10 років.
6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: кваліфікаційна бакалаврська робота Кучера В.І. відповідає вимогам, заслуговує на позитивну оцінку і може бути рекомендована до захисту в ЕК.

Наукова керівниця:
д. екон. н., проф.

Т.Є.
(підпис)

Оболенська

“24” травня 2024 р.

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СВІТОГОСПОДАРСЬКОГО РОЗВИТКУ	5
1.1. Сутність світового господарства та основні етапи його розвитку... 5	
1.2. Глобалізація і науково-технічний прогрес – визначальні чинники світогосподарського розвитку	18
1.3. Фактори розвитку світового господарства та їх характеристика....	26
РОЗДІЛ 2. КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ СВІТОГОСПОДАРСЬКОГО РОЗВИТКУ.....	33
2.1. Цифрова трансформація фінансового сектору світового господарства.....	33
2.2. Вплив штучного інтелекту на розвиток світового фінансового сектору	44
2.3. Адаптація цифрової трансформації фінансового сектору до умов України	52
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
КОРОТКИЙ ЗВІТ ПОДІБНОСТІ.....	00

ВСТУП

Актуальність теми. Головною особливістю сучасного світового економічного розвитку є глобальна взаємозалежність, яка охоплює і змінює політичні, економічні, соціальні та екологічні умови. Глобалізація сприяє загальному економічному прогресу через поширення інновацій у сфері технологій та управління, активного обміну товарами, послугами та інвестиціями. Водночас нерівномірність, асинхронність і непропорційність науково-технічного розвитку як у функціональному, так і в міжнародному вимірах виробництва, торгівлі, фінансів та інвестиційних відносин.

Інтернаціоналізація економічного життя, переплетення різних видів діяльності (науково-технічної, інвестиційної, фінансово-комерційної тощо) стає очевидною і призводить до інституційних змін. Глобалізація і науково-технічний прогрес стають визначальними чинниками світогосподарського розвитку. Тому обрана тема є актуальною та передбачає дослідження глобальних тенденцій світогосподарського розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій,

Дослідженню питань глобальних тенденцій у світовій економіці, інституціональних перетворень, глобалізації, науково-технічного прогресу присвячено праці відомих вчених, а саме: Дзигаленко І.С., Набок І.І. [1], дослідили стан та тенденції розвитку сучасної світової економіки; Грицюк Н.О., Сак Т.В. [2], оцінили вплив пандемії COVID-19 на світову економіку; Халіна О. В. [3], дослідила становлення багатополарності як альтернативи однополарній моделі світу в умовах формування нових центрів впливу; Охрименко І.Б., Шуляк Д.А. [7], провели дослідження в частині цифровізації страхового бізнесу на тлі сучасних соціально-економічних і геополітичних викликів; Могилевська О.Ю., Сідак І.В. [13], оцінили рівень використання штучного інтелекту в модернізації бізнес-процесів; Гудзь Т.П. [19] визначила перспективи цифровізації економіки України; Землянська, О. В. [26] визначила роль штучного інтелекту для забезпечення життєдіяльності постраждалих у війні. Незважаючи на численні наукові дослідження різних

аспектів у процеси глобальних тенденцій у світовій економіці, інституціональних перетворень, проблем світових ринків залишається необхідність розвитку наукової думки щодо питань глобальних тенденцій світогосподарського розвитку.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є аналіз глобальних тенденцій світогосподарського розвитку в умовах глобалізації і науково-технічного прогресу.

Досягти поставлену мету пропонується за допомогою визначених завдань:

- визначити сутність світового господарства та основні етапи його розвитку;
- визначити процес глобалізації і науково-технічного прогресу;
- узагальнити фактори розвитку світового господарства;
- визначити цифрову трансформацію фінансового сектору світового господарства;
- визначити вплив штучного інтелекту на розвиток світового фінансового сектору;
- визначити умови адаптації цифрової трансформації фінансового сектору до умов України.

Об'єкт дослідження – глобальні тенденції світогосподарського розвитку.

Предмет дослідження є узагальнення глобальних тенденцій світогосподарського розвитку та визначення умов глобалізації і науково-технічного прогресу

Методи дослідження. Систематизації та узагальнення, аналіз, синтез, економічний аналіз, метод порівняння, графічний метод. Для теоретичного дослідження були використанні наукові праці вчених у сфері глобальних тенденцій світогосподарського розвитку.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів.

У першому розділі розкрито сутність світового господарства та основні етапи його розвитку, визначено вплив глобалізації та науково-технічного прогресу на розвиток світогосподарських процесів, а також охарактеризовано основні фактори, що впливають на розвиток світового господарства. Отримані результати дослідження можуть бути використані в освітніх установах, аналітичних центрах, а також органами державного управління та міжнародними організаціями.

У другому розділі викладено цифрову трансформацію фінансового сектору світового господарства, визначено вплив штучного інтелекту на розвиток світового фінансового сектору та узагальнено умови адаптації цифрової трансформації фінансового сектору до умов України в умовах воєнного періоду.

Отримані результати дослідження можуть бути використані у банківських та фінансових установах, суб'єктів приватного та державного сектору.

Інформаційна база дослідження включає праці вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків, статистичні дані, розміщені на офіційних сайтах, звіти НБУ, фінансові звіти тощо.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків та включає 64 сторінок в роботі; 6 рисунків, 5 таблиць; 51 джерело у списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СВІТОГОСПОДАРСЬКОГО РОЗВИТКУ

1.1. Сутність світового господарства та основні етапи його розвитку

Структура світового господарства є визначальною. Її розроблено протягом багатьох століть. Сьогодні ця структура досить складна і характеризується багатьма суперечностями, пов'язаними з міжнародними економічними відносинами. Національні економіки країн світової співдружності слід розглядати як основні структурні компоненти світового господарства. Їх багато, що відрізняють одна від одної, але основним критерієм, який їх об'єднує, є рівень економічного розвитку. За цією ознакою можна виділити три основні групи країн: високорозвинені країни, країни, що розвиваються, і країни з перехідною економікою. До першої групи належать країни, які мають значні досягнення в соціальному розвитку завдяки високому економічному розвитку. [1]

Їх відрізняють потужний динамізм у розвитку продуктивних сил, інтенсивний тип відтворення, високі стандарти життя та висока якість.

Належність країни до цієї групи визначається значним виробництвом ВВП на душу населення, яке перевищує 12 000 доларів США. Ця група охоплює приблизно тридцять країн. Більшість з них складають «Організацію економічного співробітництва й розвитку» (ОЕСР). Це дуже важливий компонент світового господарства. На них припадає більше половини світового торговельного обороту та більше половини ВВП на початку XXI століття. Нації, що розвиваються, входять до другої групи. Їхні економіки часто називають слаборозвиненими, і це достатньо точне визначення. Але ця велика група країн, у якій більше 120 країн, досить різноманітна. Так, сюди входять країни з сучасною структурою економіки та високим виробництвом ВВП на душу населення. [2]

Незважаючи на високий рівень безробіття та гострі соціальні суперечності, економіка цих країн продовжує бути різноманітною. Ця група також включає країни, які є малорозвиненими. Вони мають монокультурну

економіку та високий рівень безробіття та бідності. Ці країни, як правило, мають високий рівень захворюваності та смертності, низький термін тривалості життя, зубожіння та голод, оскільки вони, як правило, не мають достатньої кількості ресурсів, необхідних для виживання. Сьогодні таких країн налічується до 50, з яких більшість (32 країни) розташовані в Тропічній Африці, Океанії, Латинській Америці та Азії. Країни з перехідною економікою також є частиною світового господарства. Це країни проходять складний перехід від планової, командної економіки до ринкової.

Рисунок 1.1 Структура світового господарства

Джерело: узагальнено автором на основі [2]

До них входять усі колишні республіки СРСР, країни Центральної та Східної Європи, такі як Угорщина, Чехія, Болгарія та інші, а також азіатські країни, такі як Китай, В'єтнам і Монголія. Хоча ці країни є досить сильними та складають близько 20 відсотків світового ВВП, їхні економіки все ще мають низький рівень розвитку через застарілі технології, низький рівень продуктивності праці та несучасні методи виробництва. Загальна структура світового господарства, як вона представлена окремими національними групами, характеризується значною нерівномірністю економічного розвитку. Досить сказати, що такі три країни, у яких проживає близько 10% населення світу, акумулюють половину світового доходу.

Такі розбіжності у розвитку різних країн призводять до гострих глобальних суперечностей, що робить процес функціонування світового господарства не ідеальним. Таким чином, міжнародні економічні відносини характеризуються складною системою гострих протиріч. Національні

економіки, які тісно пов'язані між собою, складають світове господарство. Як зазначалося раніше, характер цих зв'язків визначається, перш за все, рівнем розвитку економіки кожної нації. Однак це не є єдиним джерелом інформації про структуру світового господарства. Це також залежить від загальної функціональної спрямованості економіки кожної окремої країни. Таким чином, країни поділяються на індустріальні, аграрно-індустріальні та аграрні. Належність країни до групи визначає і особливості міжнародних відносин між цією країною та іншими членами світового господарства. [3]

Так, становлення аграрних країн дуже залежить від зовнішніх факторів, таких як клімат і погода. Продукти таких країн, як правило, сільськогосподарські товари, мають обмежені терміни зберігання та схильні до хвороб і бактерій, які можуть пошкодити їх під час зберігання, що є ще одним важливим фактором, який визначає їхнє становище на світовому ринку. Економіка кожної країни має певні основні ланки, а також економіка всього світу. Це виробники, які зазвичай є великими компаніями, які діють по всьому світу. Вони мають потужну підтримку з боку національних урядів, які намагаються захистити свої інтереси або створити певні преференції на світовому ринку, що робить їх унікальними у світовому господарстві. Однак транснаціональні корпорації (ТЕЖ) є руйнівною організаційно-виробничою ланкою сучасного світового господарства. Вони можуть залежати від національного та міжнародного капіталу. Ці утворення є символами процесу усунування світового господарства та надають певні характеристики того, як працює міжнародне економічне співтовариство. По суті, це монополії, але вже транснаціональні, і вони не тільки відображають внутрішню глибинну суть монополії як такої, але й отримали нові унікальні характеристики. [4]

Світове господарство складається з групи національних господарств, які пов'язані між собою системою міжнародних економічних відносин і беруть участь у міжнародному поділі праці.

Світове господарство пройшло багато етапів у своєму розвитку в історії, і кожен етап мав свої особливості. Економічна наука виділяє такі етапи розвитку світового господарства відповідно до функціональних ознак:

- Період світової торгівлі, коли зовнішня торгівля мала абсолютну перевагу в міжнародних економічних зв'язках, але ще не було стійких зв'язків і був нерівний обмін товарами та послугами;

- етап іноземних інвестицій, коли іноземне інвестування та промислова кооперація активно розвивалися, що призвело до появи нових видів зовнішньоекономічних зв'язків, таких як торгівля інформацією та об'єкти інтелектуальної власності;

- етап економічної інтеграції, характерний для розширення міжнародної підприємницької діяльності та створення міжнародних економічних організацій

Відповідно до організаційної ознаки:

- період становлення сучасного світового господарства, який тривав у другій половині XIX ст. та початку XX ст., і характеризувався експортом капіталу в результаті монополізації виробництва та обігу, наявністю глобальної колоніальної системи та експлуатацією її складових економічно розвиненими країнами, а також гострими суперечностями між державами, що призвело до нестабільності світового порядку та локальних і світових війн;

- період від 20-х до 80-х років минулого століття, коли світове господарство було розділено на дві частини: світове капіталістичне господарство та світове соціалістичне господарство, між якими відбувалися суперечки та змагання. Велика група країн, що розвиваються стала частиною світового господарства після розвалу колоніальної системи в 60-х роках XX століття;

- період набуття світовим господарством рис єдиного цілісного утворення (80-90-ті рр. XX ст. і донині), який функціонує та розвивається на основі ринкових відносин і глобалізації. Це проявляється у збільшенні взаємозалежності національних господарств і інтенсифікації господарських

зв'язків, у формуванні міжнародного виробництва, активізації діяльності, посиленні позицій транснаціональних корпорацій і збільшенні ролі міжнародних економічних організацій у регулюванні міжнародного співробітництва. [5]

Етапи світогосподарського розвитку

Перший етап - міжнародні відносини, які служать основою для майбутніх міждержавних відносин, які виникнуть у перших суспільствах. Це включає періоди палеоліту та неоліту. На цьому етапі відбувається перехід від кочової системи життя до стійкої осілості та відтворюючої системи господарства з ознаками «міжплеменної інтеграції». На цьому етапі аграрне виробництво було домінуючим.

На **другому етапі** розглядаються міжнародні економічні зв'язки. Він відрізняється наступним:

поява утворень раннього класу;

Економічні зв'язки між стародавніми країнами ґрунтуються на зовнішній торгівлі, яка часто є їх основною формою;

вирішення зовнішньоекономічних проблем силою;

розвиток ремісництва та колонізація земель (І тис. до н.е.) Це, зокрема, період фінікійської та грецької колонізації, а також розквіту та падіння римської імперії.

На цьому етапі характерним було поєднання аграрного та ремісницького виробництва з розвитком торгівлі та грошового обігу.

Третій етап включає міжнародні економічні відносини під час феодалізму.

Четвертий етап – міжнародні економічні відносини епохи відкриттів XI-XVII століття.

Міжнародні економічні відносини під час промислової революції (XVIII–XIX століття) становлять **п'ятий етап**.

Міжнародні економічні відносини в епоху комп'ютерів і Інтернету – це **шостий етап**. Це відбувалося в другій половині XX століття та на початку XXI століття. [6]

Хоча капіталістичний метод виробництва поступово поширюється, він поки що не є основним. Більшість людей живуть у слаборозвинутих країнах (майже 140 країн). За своїм економічним потенціалом розвинуті капіталістичні країни, такі як США, Японія, Німеччина, Великобританія, Франція, Італія та Канада, забезпечують до 50% світового внутрішнього продукту (ВВП). Приблизно 35 держав розвинутих, понад 10 високорозвинутих.

Усі країни мають свою технологію виробництва, економічну власність і господарський механізм, наукову, промислову, фінансову, ресурсну, трудову та інші можливості.

Економісти пропонують два різні визначення сутності світового господарства: один наголошує на зв'язках між країнами, а інший на наявності національних господарств. З методологічної точки зору, другий підхід є логічнішим, оскільки він відповідає вимогам системного аналізу. Його вимогами є цілісність, такі як організованість, наявність інтегративних властивостей і функцій, а також загальна мета. [7]

Спеціалізація країн та міжнародний географічний поділ праці

Країни мають різні природні умови, різну забезпеченість природними ресурсами та різноманітне населення. Таким чином, країни спеціалізуються на виробництві певних товарів і послуг.

Вам уже відомо, що спеціалізація будь-якої території (міста, району, регіону, країни) проявляється переважно у розвитку тих виробництв, для яких на даній території є найкращі умови, а більшість продукції яких призначена для обміну. Географічне положення, природні ресурси та природні умови, соціально-економічні умови (економічний розвиток та виробнича структура господарства, кваліфікація трудових ресурсів) і історичні традиції визначають специфіку території. Територіальний поділ праці (ТПП) виникає через спеціалізації різних регіонів у межах країни.

Цей процес також відбувається по всьому світу. Міжнародний географічний поділ праці (МГПП) відрізняється від країни до країни залежно від передумов розвитку її господарства.

Міжнародний географічний поділ праці (МГПП) — це процес спеціалізації країн або регіонів на виробництві певних товарів або наданні певних послуг.

У результаті МГПП виникає виробництво міжнародної спеціалізації, тобто ті види бізнесу у виробничій чи послуговій сфері, які переважно спрямовані на експорт товарів або послуг до іноземних споживачів і головним чином визначають «обличчя» країни у світі. Для того, щоб розвиватися такі види бізнесу, країна по-перше повинна мати переваги у виробництві певної продукції чи наданні послуг перед кількома іншими країнами. Це можуть бути хороші товари чи послуги або дешеві. [8]

Це також залежить від багатства природних ресурсів, хороших природних умов і сучасних технологій виробництва. Ці фактори змінюються досить повільно в часі. Таким чином, виробництво країни, яка є відомою у всьому світі, майже не змінюється. Таким чином, країни Перської затоки мають різні спеціалізації: нафтова промисловість; Канада займається лісом і зерном; Японія займається автомобілями, суднами, електронікою та робототехнікою; Республіки Корея, Сінгапур, Малайзія, Тайвань — електронікою; Австралія займається вівчарством і зерном; Аргентина займається скотарством; Україна займається літакобудуванням, суднобудуванням і цукровою промисловістю;

По-друге, міжнародна спеціалізація залежить від попиту на товари та послуги певної країни. Це вказує на те, що інші країни відчують потребу в певній послугі чи товарі, оскільки вони самі не мають необхідних умов для їх ефективного розвитку.

Таким чином, більшість європейських країн потребують лісу та нафтопродуктів; країни Перської затоки потребують обладнання для добування та переробки нафти; Велика Британія потребує продовольчих

товарів тощо. Таким чином, певні виробничі спеціалізації в різних країнах розвиваються відповідно до попиту на певні продукти та послуги.

По-третє, необхідно, щоб транспортування товарів або надання послуг були економічно вигідними. Інакше вартість товару або послуги буде надто високою, що призведе до зменшення пропозиції. Міжнародна спеціалізація країн зазвичай стабільна, але вона також може змінюватися з часом.

Економічні тенденції — це певна спрямованість економічних процесів, на основі якої можна прогнозувати їхній подальший розвиток і стан. Як зазначалося в попередньому параграфі, регіональна економічна інтеграція є однією з тенденцій. Глобалізація, інформатизація та транснаціоналізація — головні тенденції сучасного розвитку світової економіки. Глобалізація та економічна інтеграція залежать від більш тривалого процесу інтернаціоналізації господарського життя. [9]

Глобалізація та інтернаціоналізація. Розширення діяльності підприємств за межами національних економік через багатосторонні співпраці називається інтернаціоналізацією господарського життя. Підвищення ефективності та продуктивності виробництва є метою інтернаціоналізації. Цей процес сприяє розвитку економічних зв'язків між суб'єктами господарювання різних країн, що призводить до того, що економіка однієї країни стає все більш важливою частиною глобального виробничого процесу. Оскільки національні рамки господарства з їх обмеженими джерелами сировини та ринками збуту завжди стримували інтернаціоналізацію господарського життя, яка активно розвивалася в період становлення індустріального капіталізму. У другій половині 1900-х років інтернаціоналізація господарського життя багатьох країн призвела до міжнародної економічної інтеграції та створення регіональних інтеграційних груп.

Глобалізація є наступним кроком у розвитку інтернаціоналізації. Глобалізація — це процес інтеграції культур, економіки та політики по всьому світу з метою взаємопроникнення та уніфікації. Її сприймають як створення загальносвітових принципів життєвого устрою, які об'єднують усіх людей на

Землі. Розвиток ринкової економіки в усьому світі, збільшення міжнародної інтеграції та розподілу праці, а також формування глобальної мережі міжнародних банків і фондів є результатами глобалізації. Світовий ринок товарів, грошей, цінних паперів, інтелектуальної власності, робочої сили, послуг транспорту, зв'язку та енергетики, реклами, банківської справи та інформаційних послуг є його частиною. Це пришвидшує потоки, такі як матеріальні, фінансові, інформаційні та людські, серед інших. Таким чином, глобалізація загалом означає створення єдиного економічного простору по всьому світу. Вона підтримує глобальне господарство в цілому. [10]

Перетворення певного явища на глобальне, планетарне, що стосується всієї земної кулі, називається глобалізацією. Термін походить від латинського слова «глобус», що означає «куля». Наприкінці XX століття цей термін почали використовувати, щоб описати основну тенденцію розвитку світової спільноти людей.

Утворення єдиного міжнародного споживчого ринку є результатом глобалізації. Це призводить до глобалізації масової культури, яка включає моду на подібні товари та послуги (автомобілі, джинси, спортивне взуття, напої, засоби гігієни, іграшки тощо), а також однакові продукти та послуги. Яскравими прикладами такого явища є загальне захоплення книгами британської письменниці Джоан Роулінг про пригоди юного чаклуна Гаррі Поттера або розширення мережі ресторанів американської корпорації «McDonald's» і споживання її харчових продуктів населенням понад 2/3 країн світу. Стрімкий розвиток світового фінансового та інформаційно-комунікаційного простору, заснований на новітніх технологіях, є основою економічної взаємозалежності та взаємозалежності між країнами та народами.

Інформатизація. Розвиток економіки дедалі більше залежить від інформаційного суспільства як основного шляху розвитку. Інноваційні технології комунікацій, такі як супутниковий зв'язок, Інтернет і волоконно-оптичний зв'язок, відіграють важливу роль у розвитку процесів глобалізації.

Інтернет об'єднав мільйони людей незалежно від їх місця проживання в єдиний інформаційний простір, який відіграє важливу роль у глобалізації. [11]

Інновація (від «зміна», «оновлення») — це нова концепція або новий продукт, створений за допомогою досягнень науки та передового досвіду.

Країни, які визначили інтелектуальні ресурси та ІКТ як свої пріоритети, досягли надзвичайно високих результатів. Наприклад, хоча Фінляндія була економічно відсталою на початку 1900-х років і прагнула побудувати передову, сучасну економіку, засновану на інформації та знаннях, вона за дуже короткий час вийшла на передові позиції у світовій економіці, а її компанія «Nokia» тривалий час була одним із світових лідерів у сфері мобільного зв'язку та інформаційних технологій. Україна має значний інтелектуальний і науковий потенціал, а також багато років досвіду наукових досягнень. У 1952 році вона створила третій у світі комп'ютер після Німеччини та Великої Британії, створивши всесвітньо відому школу кібернетики та обчислювальної математики.

Сьогодні провідні країни світу переходять на виробництво на нові технології з перевагою інформаційних технологій. Науково-технічні досягнення спрямовані на подальше зниження використання ресурсів і енергії в сферах побуту та виробництва. Інноваційні інформаційні та технологічні системи змінюють процес виробництва товарів і послуг, зосереджуючись на задоволенні нових потреб, зосереджуючись на медицині, освіті та екології.

Транснаціоналізація. Цим терміном позначають процес виходу компаній (або корпорацій) за межі країни. Транснаціональні корпорації (ТНК) — це підприємства (материнське підприємство та його закордонні філії), які утворюють систему виробництва, яка контролюється одним центром (материнською компанією). Країна, у якій розташована штаб-квартира материнської компанії ТНК, є її країною базування. Наприклад, відома компанія «Майкрософт» (Microsoft) має штаб-квартиру в американському місті Редмонт, а країна її базування є Сполученими Штатами Америки. [12]

Термін «**транснаціональний**» відноситься до людини, яка має багатонаціональні зв'язки.

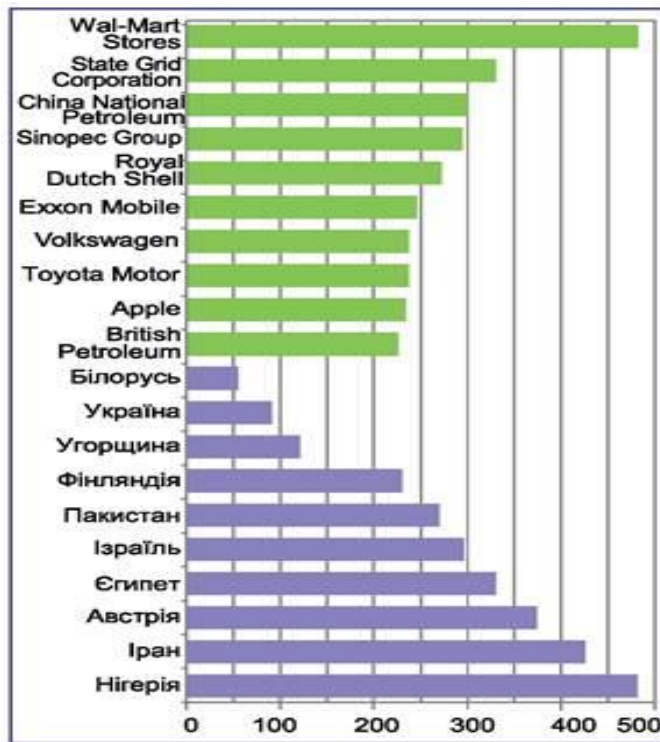
У світовій економіці спостерігається перехід економічного лідерства від національних економік до транснаціональних корпорацій. Близько 500 корпорацій складають основу глобальної господарської системи, і економічна потужність кожної з них дорівнює ВВП кожної країни.

Загалом ТНК забезпечують близько 50% промислового виробництва у всьому світі. Понад 70 відсотків міжнародної торгівлі припадає на них. Вони контролюють від 75 до 85 відсотків світового ринку міді, чаю, бананів, натурального каучуку та сирої нафти, а також 90 відсотків світового ринку пшениці, кави, кукурудзи, лісоматеріалів, тютюну, джуту та залізної руди. Сучасні корпорації включають не лише виробничі компанії, такі як Siemens, але й міжнародні банки, телекомунікаційні, страхові, аудиторські компанії, інвестиційні та пенсійні фонди. ТНК вкладають значні гроші в наукові дослідження та технічні розробки.

Інвестиція — це вкладення капіталу (коштів, обладнання тощо) з метою отримання прибутку.

ТНК також впливає на економіку України. Найчастіше вони працюють у харчовій промисловості. У 1992 році американська компанія «Coca-Cola» — найбільший у світі виробник безалкогольних напоїв — була першою, яка почала виробляти безалкогольні напої в нашій країні. «Пепсі» та «Оранджина Груп» є її конкурентами на нашому ринку. Французькі ТНК «Лакталіс» (Lactalis) і «Бель Груп» (Bel Group), які є світовими лідерами у виробництві сирів, а також «Данон» (Danone), який був першим на українському ринку, що розпочав масове виробництво йогурту, контролюють переробку молока в Україні. Американська «Монделіс» (Mondelēz International) і швейцарська «Нестле» (Nestle), відомі виробництвом шоколаду, цукерок, печива та кави, є значними інвесторами в харчову промисловість України. Експорт зерна контролює американська ТНК «Bunge». [13]

Рисунок 1.2 Обсяги річних доходів найбільших ТНК світу і ВВП окремих країн, млрд дол. США (2015 р.)

Джерело: узагальнено автором на основі [11]

Регіоналізація та глобалізація. В умовах сучасної глобалізації діяльність багатьох країн у сфері зовнішніх фінансів поширилася на різні частини світу, але її пріоритетом є діяльність із сусідніх країн. Наприклад, Франція, Нідерланди, Бельгія, Швейцарія, Австрія та Італія є основними торговельними партнерами Німеччини. Німеччина, Італія, Іспанія та Бельгія є партнерами Франції, а Канада та Мексика є партнерами США. У результаті такої зовнішньоекономічної орієнтації країн утворюються регіональні торгово-економічні та господарські об'єднання між країнами, які ніби доповнюють одна одну. Цей процес відомий як регіоналізація.

У багатонаціональних державах прагнення національних меншостей створити власну державу чи автономний регіон називається **сепаратизмом**.

Погляди на регіоналізацію різняться. Одні бачать її як рух до глобалізації в межах регіонів і, частково, між сусідніми регіонами, тоді як інші

бачать її як прояв внутрішньої замкнутості груп країн. Економічний, соціальний і культурний розвиток демонструють процеси регіоналізації, які не обмежуються окремими країнами. Таким чином, у сучасному світі співіснують різноспрямовані тенденції: на тлі глобалізації регіональні відмінності зберігаються, а не згладжуються, як очікувалося. Сепаратизм, загострення уваги на локальних відмінностях, зростання інтересу до давніх традицій і відродження діалектів — це явища, які виникають і посилюються замість злиття та приведення до однорідності. Таким чином відбувається взаємодія між сферами глобального та локального. [14]

1.2. Глобалізація і науково-технічний прогрес – визначальні чинники світогосподарського розвитку

Глобалізація – це складний і різноманітний процес, який має багато проявів і має багато проблем. Це пояснює, чому важко створити єдине чітке визначення глобалізації, яке б охоплювало всі аспекти цього надзвичайно складного явища, яке має планетарні масштаби.

Термін «глобалізація світового господарства» відноситься до процесу посилення зв'язків між національними економіками різних країн у всьому світі. Це проявляється в утворенні світового ринку товарів і послуг, фінансів; розвитку глобального інформаційного простору, перетворенні знань на основу суспільного багатства; експансії бізнесу за межі національних кордонів через створення ТНК; і впровадженні і домінуванні в повсякденному житті міжнародних відносин і внутрішньополітичного життя народів принципово нових і універсальних ліберально-демократичних цінностей. [15]

Поява та розвиток перших релігійних і філософських систем людства тісно пов'язані з першими спробами осмислення і оптимізації суспільного розвитку на різних рівнях. Найбільш конкретними були утопії, починаючи від Платона, Томаса Мора та Томазо Кампанелли та закінчуючи утопіями Маркса.

Робота, спрямована на об'єктивізацію інтуїтивних і суб'єктивних за своєю природою теорій і моделей суспільного розвитку, починалася поступово з XVII-XVIII століть. Розвиток природничих наук, статистики,

демографії, прогностики та загальної теорії вимірів, а також спеціальних математичних і економетричних методів відіграли значну роль у цьому процесі. [16]

Кастельс стверджує, що «архітектура глобальної економіки відображає асиметрично взаємозалежний світ, що організований навколо трьох головних економічних регіонів і все більше поляризується по осі протистояння між продуктивними, процвітаючими, багатими інформацією галузями і галузями, знедоленими, економічно і соціально знеціненими». Залежно від того, чи йдеться про окрему компанію, галузь, країну чи світове господарство, «глобалізація» розуміється по-різному. Для окремої компанії глобалізація визначається тим, наскільки компанія розширила географію надходження своїх доходів, наскільки вона розподілила свої активи в різних країнах і наскільки вона залучена до експорту капіталу, товарів і знань через власні структури.

На рівні галузі глобалізація визначається тим, наскільки конкурентоспроможність компанії в даній країні пов'язана з конкурентоспроможністю компанії в іншій країні. Коли галузь промисловості стає більш глобалізованою, компанія отримує більше переваг від нової технології, виробничого процесу та бренду. На кожному ринку домінує один і той самий набір глобальних компаній, які координують стратегічні дії в кожній країні своєї активності, у глобалізованих секторах економіки.

На національному рівні глобалізація визначається ступенем взаємозв'язку її економіки з економікою світу в цілому. Незважаючи на те, що світова економіка стає все більш глобалізованою, не всі країни в однаковій мірі інтегровані в глобалізацію. Серед основних критеріїв, які можна використовувати для оцінки ступеня інтеграції економік різних країн у глобальну економіку, є наступні:

Зовнішньоторговельна діяльність у порівнянні з ВВП;

прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в економіку країни та за її межами;

портфельні інвестиції та платежі роялті в країні та за її межами.

На світовому рівні глобалізація визначається економічними зв'язками між країнами, які постійно розвиваються, що відбивається на зустрічних потоках товарів, послуг, капіталу та знань.

Основною характеристикою процесу глобалізації є розвиток виробничого процесу, який функціонує по всьому світу, з центром якого є інтернаціоналізовані відтворювальні цикли, які є своєрідним локомотивом світового господарства. Світовий дохід створюється в результаті цих циклів, і перерозподіл цього доходу служить основою стратегічних цілей і зовнішньої політики будь-якої нації. [17]

У сучасному світі глобалізація має найбільший вплив на розвиток кожної країни. З одного боку, це підвищує ефективність функціонування національних економік завдяки інноваціям у менеджменті та технологіях, активному обміну товарами, послугами та інвестиціям; з іншого боку, це посилює нерівність, асинхронність і диспропорційність розвитку.

Сполучені Штати, як глобальні лідери, перебувають на одному полюсі сучасної світової економіки. Розвиток «людського капіталу» та інтелектуалізація, соціалізація, екологізація, деіндустріалізація економіки, пріоритетність знань і інформації та багаторічна вдала експансія у всіх сегментах світового ринку є основними факторами успіху.

Більшість країн у світовій економіці сприймають глобалізацію як абсолютно нові умови розвитку, на які практично неможливо впливати, але необхідно враховувати. Особливо важливо враховувати масштаби та швидкість процесу формування глобальної системи управління ресурсами Землі, а також перерозподілу світового доходу, який не є еквівалентним.

Регіоналізація світового господарства тісно пов'язана з глобалізацією. З одного боку, є дві суперечливі тенденції, які мають різні цілі та практичні наслідки. З іншого боку, потужні регіональні коаліції країн, які мають спільні економічні інтереси, об'єднують свої зусилля, щоб створити найкращі регіональні умови для міжнародного співробітництва, що дозволяє їм досягати мультиплікативного ефекту від співробітництва. [18]

Загострюючи суперечності глобального розвитку, регіоналізація є одним із способів реалізації глобалізації. З одного боку, усунення перешкод у русі товарів, послуг, капіталів і робочої сили в межах інтеграційних об'єднань стимулює глобальне співробітництво. З іншого боку, переваги лібералізації такого типу обмежуються спільними кордонами регіонального інтеграційного об'єднання та супроводжуються обмеженнями у відносинах з країнами, які не є членами цього об'єднання. Сьогодні регіональна інтеграція розвивається швидше, ніж глобальна інтеграція.

Сьогодні науково-технічний прогрес є важливим фактором прискореного розвитку світового господарства. У своєму розвитку він охоплює фундаментальні теоретичні та прикладні дослідження, конструкторсько-технологічні розробки, створення зразків нових технологій, їх освоєння та промислове виробництво, а також впровадження. Серед елементів, які гарантують стійкість та зростаючі переваги однієї нації над іншою в процесі розвитку світового господарства, цей найважливіший. Розвиток і використання сукупного науково-технічного потенціалу країн світової спільноти (національні науково-технічні потенціали, міжнародні зв'язки та співпраця зацікавлених країн щодо реалізації світових досягнень науки і техніки) визначають НТП.

У сучасному світі структура світового господарства, яка складається з найважливіших господарських пропорцій як у вартісному, так і в матеріально-речовому вимірах, відчуває значні зміни. Зсуви в потребах у всьому світі та на національному рівні є основними причинами змін у пропорціях світового господарства. Ці зміни викликають нові вимоги до кількості та якості економічних ресурсів, які використовуються для задоволення цих потреб. Більшість структурних змін, які відбуваються у світовому господарстві, відбуваються під безпосереднім (або опосередкованим) впливом технологічних процесів обробки інформації. [19]

Світова структура ВВП змінюється в залежності від галузі та сектора. Імплантація п'ятого технологічного укладу в розвинених країнах наприкінці

1980-х років сприяла сучасному стрімкому розвитку середньо- та високотехнологічних галузей економік країн, що розвиваються. Таїланд, Сінгапур і Тайвань були першими країнами, які перенесли нові технології, особливо масове електронне виробництво, у Китай.

Його економічна природа полягає в тому, щоб шукати географічні місця, де можна досягти найвищої рентабельності як у виробництві, так і в продажах.

У той же час розвинені країни проводять політику щодо створення нового технологічного ядра, щоб гарантувати домінування на ринках високих технологій протягом наступних десяти років. Це є предметом досліджень у сферах енергетики (альтернативні джерела енергії), біотехнологій (біопаливо та медичні біотехнології). Однак країни, що розвиваються, намагаються створити власні системи інновацій. Так, потенціал Азії зростає. Китай поставив перед собою мету перетворення своєї країни в суспільство інновацій, прийнявши заходи щодо розвитку ринків венчурного капіталу та виділив додаткові кошти на НДДКР. Перспективними галузями є авіація, зв'язок, ліки та станкобудування. [20]

На світовому ринку відбуваються значні зміни в технологіях, товарах і засобах праці, а також в структурі світової економіки та торгівлі через НТП.

Зміни в структурі товарів і торгівлі можна побачити в наступному:

зосередження основних торговельних потоків наукоємної продукції в найрозвиненіших країнах: країни «сімки» відповідають за понад 80 % світового обороту високотехнологічної продукції;

обмеження інвестиційних потоків приватного капіталу в розвинених країнах: нині половина американських інвестицій спрямовуються в країни Західної Європи, тоді як НДДКР становить лише 8 %. Корпорації з Великої Британії, Канади, Франції та Німеччини забезпечили майже 85 відсотків інвестицій у Сполучених Штатах;

це збільшує залежність молодих індустріальних держав від зовнішніх інвестицій і експорт готової продукції на світові ринки;

випереджає швидкий розвиток обробної промисловості, зокрема виробництва комплектуючих виробів. Обсяг світового виробництва готових виробів зріс майже у 8 разів з 1996 по 2000 рік, тоді як продукція добувних галузей зросла приблизно у 3,5 рази, а продукція сільського господарства приблизно у 3 рази. Покращення транспортної інфраструктури завдяки створенню нових типів літаків, автомобілів, води, залізниці та трубопроводів між країнами. Перевезення як вантажів, так і пасажирів значно подешевшали та пришвидшилися. За п'ятдесят років авіаперевезення подешевшали у шість разів, а морські перевезення на сімдесят п'ять відсотків.

Засоби праці та предмети праці значно змінилися в результаті сучасного етапу технологічного прогресу в ПРК. Розробка та масове впровадження ресурсощадних матеріалів і технологій, масове поширення виробництва та споживання генно-модифікованих організмів та багато іншого є особливостями сучасного розвитку світового господарства. Важливе значення мають різноманітні види синтетичної сировини, які мають певні властивості, які не можна знайти в природних матеріалах. Отже, сучасний етап НТП, особливо в ПРК, знижує значення природних ресурсів у розвитку світової економіки та зменшує його залежність від мінеральної сировини. У результаті впровадження нових технологій виробництва слід очікувати вирівнювання економічного потенціалу складових світового господарства. Нинішній успішний розвиток Індії та Китаю, а також малих і середніх країн Південно-Східної Азії з точки зору території, населення та природних ресурсів є доказом цього.

Ресурсозберігаючі технології нині не можна вважати пріоритетними через високу вартість, але саме вони дають можливість уникнути перенапруженості ресурсної бази планети та світового господарства, щоб вирішити проблеми соціально-економічного розвитку населення різних країн.

У світовому господарстві засоби праці змінюються завдяки НТП. Вони пов'язані з розвитком мікроелектроніки, робототехніки, інформаційних технологій і біотехнології в останні десятиліття. Інформація стає все більш

продуктивною силою. Це видно в збільшенні кількості технологій, у яких інформація є як засобом виробництва, так і робочим тілом (наприклад, комп'ютерні технології, сільське господарство, засноване на постійному відновленні генетичних матеріалів, кіно- та відеоіндустрія тощо).

Використання електроніки разом з верстатами та роботами призвело до створення гнучких виробничих систем, у яких всі операції механічної обробки продукції виконуються послідовно і безперервно. Гнучкі виробничі системи значно збільшують можливості автоматизації. Вони передають сферу дії для дрібносерійного виробництва, що дозволяє створювати моделі, які є подібними, але відрізняються один від одного. Гнучкі виробничі системи можуть швидко адаптуватися до виробництва нових продуктів.

Використання їх значно підвищує продуктивність праці, збільшуючи коефіцієнт використання устаткування та скорочуючи час, необхідний для допоміжних операцій. [21]

У глобальному господарстві відбулися три основні структурні зміни. Першим є швидкий розвиток високотехнологічних галузей у промислово розвинених країнах. Другим є перехід від виробництва в центрі світового господарства до неконкурентоспроможних, не обов'язково «брудних» виробництв. Третім є переорієнтація світової торгівлі на наукомістку продукцію. Секторальна, галузева та просторова структура світового господарства визначається науково-технологічними відмінностями між країнами, що знаходяться на різних ступенях економічного розвитку.

Інтернаціоналізація

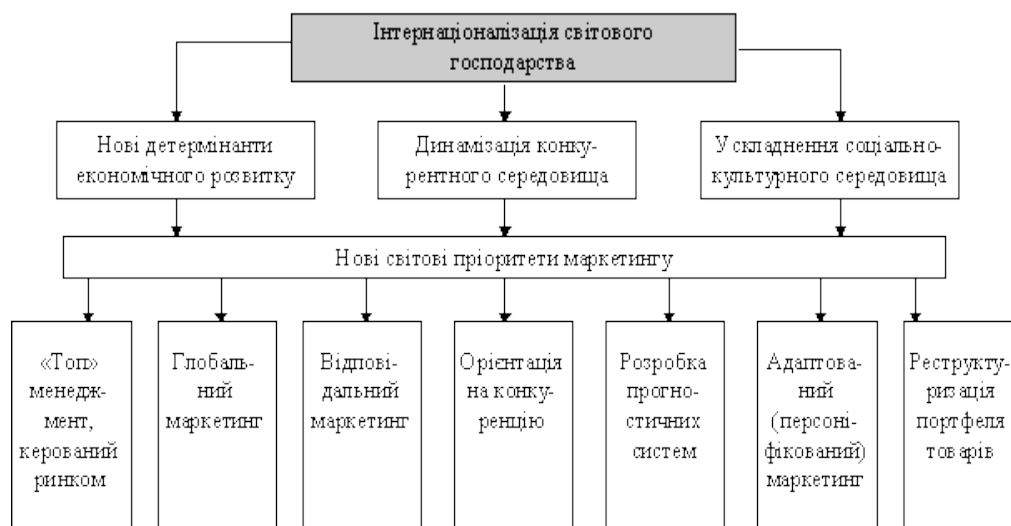
Процес розширення міжнародних зв'язків, взаємодії та інтеграції між країнами в різних областях, таких як торгівля, фінанси, технології та економіка, відомий як інтернаціоналізація світового господарства. Зростання кількості та різноманітності міжнародних трансакцій, зростання міжнародної торгівлі та інвестицій, а також розвиток міжнародних компаній і організацій сприяють цьому процесу. Залежно від економіки, політики та інших факторів, глобалізація може мати як позитивні, так і негативні наслідки для країн.

Конкуренція на першому місці. Готовність компаній і здатність прогнозувати дії конкурентів на внутрішньому та зовнішньому ринках і випереджати їх є ключовим фактором успіху на нових і зрілих товарних ринках. Цей рівень готовності залежить від наявності аналітиків і системи моніторингу конкурентів. [22]

— Розробка методів прогнозування. Не завжди традиційні методи передбачення обсягів продажу працюють, коли ситуація турбулентна. Таким чином, основою маркетингових дій фірм є маркетинговий план, який може враховувати організаційну гнучкість і непередбачені ситуації.

– Персоніфікований маркетинг. «Ринок споживача» — це термін, який використовується для опису світового ринку, оскільки це особа, яка прагне отримати індивідуальне рішення своїх проблем. Це призводить до того, що компанії починають звертати більшу увагу на процес сегментації за індивідуальними критеріями, такими як стиль життя, соціальний статус, рівень прихильності до торгової марки та демографічні характеристики.

Рисунок 1.3 Інтернаціоналізація світового господарства

Джерело: узагальнено автором на основі [11]

Організація портфеля товарів. Поширення та динамізація конкуренції на світових товарних ринках вимагає від компаній диверсифікації свого товарного портфеля за допомогою розробки нових, інноваційних, оригінальних, унікальних товарів або послуг. Ці товари та послуги є ринковими новинами.

Покращення стратегічних підходів до формування маркетингового комплексу є засобом вирішення нових пріоритетів.

1.3 Фактори розвитку світового господарства та їх характеристика

Однією з основних концепцій економіки є міжнародний поділ праці (МПП), який відображає основні принципи виробництва та співпраці по всьому світу. На основі принципу відносних переваг МПП передбачає, що кожна країна має можливість спеціалізуватися у виробництві товарів і послуг з більшою продуктивністю або нижчими витратами порівняно з іншими країнами. Це сприяє зростанню економіки та кращому використанню ресурсів. По суті, МПП також може мати негативний вплив, особливо на країни з менш розвиненими економіками. Наприклад, надмірна спеціалізація може призвести до залежності від імпорту та більшої вразливості до змін на міжнародних ринках. Крім того, існує ймовірність того, що МПП може призвести до перерозподілу робочих місць і погіршення умов праці в певних секторах економіки. [23]

Створення нових можливостей для розвитку та зростання економік є однією з основних переваг інтернаціоналізації. Вона підвищує конкуренцію, стимулює інновації та створює нові ринки. Тим не менш, інтернаціоналізація може призвести до зростання нерівності як між країнами, так і між національними через концентрацію влади та багатства в великих міжнародних фінансових інституціях.

Термін «**міжнародний поділ праці**» відноситься до спеціалізації країн на виробництві певних товарів відповідно до їхніх економічних, історичних та природних умов.

- Міжнародний поділ праці має три форми.
- На даний момент розвиток МПП характеризується наступним:
- розвиток спеціалізації та кооперування у виробництві наукомісткої продукції та прогресивних технологій, що призводить до деіндустріалізації промислово розвинених країн, що означає скорочення структури виробництва базових галузей;

- поглиблення своєї спеціалізації в галузі наукових, технічних та інформаційних знань;
- інтернаціоналізація сфери послуг, тісний зв'язок між продажем послуг і продажем товарів, експортом капіталу та обміном даними;
- загострення конкуренції на міжнародних ринках, зростання значення міжнародних конкурентних переваг.
- Економіка, яка відкрита для своїх національних економік, називається «інтернаціоналізацією», що означає створення, розвиток і розширення економічних зв'язків між різними країнами. [24]
- **Міжнародні економічні відносини (МЕВ)** – це внутрішня структура світового господарства, яка визначається законами його розвитку та функціонування, які стосуються як загального світового господарства, так і окремих видів міжнародних економічних відносин.
 - До умов розвитку міжнародних економічних відносин належать:
 - більша віддаленість (порівняно з національною економікою) суб'єктів МЕВ, тобто покупців і продавців - учасників міжнародного поділу праці, а отже, значно більші транспортні витрати;
 - зростаюча залежність від природних, географічних, демографічних, національних, правових, політичних, релігійних, етнічних та інших факторів;
 - використання у сфері МЕВ різних національних валют, що зумовлює появу валютного ризику, ускладнює розрахунки при зовнішньоекономічній діяльності. Це, в свою чергу, передбачає наявність валютного ринку, валютного регулювання;
 - значно більший економічний потенціал суб'єктів МЕВ (ТНК, держав, міжнародних фінансово-кредитних організацій та ін.) порівняно з суб'єктами національних економічних відносин (серед них кількісно переважають дрібні та середні підприємства й підприємці, які їх очолюють);
 - зростання ролі і складності проведення маркетингових досліджень, оскільки для успішного просування товару на зовнішній ринок

необхідно знати природно-кліматичні, екологічні, економічні, правові, соціальні, політичні, культурні, психологічні, релігійні, морально-етичні умови в іншій країні, позиції конкурентів;

- збільшення валютного, соціального, політичного, транспортного, інформаційного ризиків. Найбільшою мірою це стосується створення спільних підприємств, міжнародної виробничої спеціалізації, кооперування, проведення спільних науково-технічних, проектно-конструкторських розробок та ін.;

- раціональне поєднання державного та наддержавного регулювання, транснаціональної планованості та ринкових важелів при формуванні господарського механізму в межах світового господарства.

До основних факторів розвитку МЄВ належать:

неоднорідність природних, географічних, демографічних, економічних умов, різна забезпеченість матеріальними, трудовими, фінансовими та іншими ресурсами;

поглиблення міжнародного суспільного поділу праці в загальній, особливій та одиничній формах, зокрема міжнародної спеціалізації, значне розширення номенклатури продукції;

підвищення ефективності національного виробництва, зумовлене впливом зовнішньоекономічної діяльності (зокрема, міжнародною торгівлею);

необхідність хоча б часткового подолання зростаючого розриву між високорозвинутими і слаборозвинутими країнами при формуванні цілісного світового господарства;

поглиблення глобальної екологічної кризи, послабити або подолати яку можна лише спільними зусиллями всіх країн;

зростання могутності і посилення ролі міжнародних економічних;

громадських партій з їх вимогами на поглиблення співробітництва між різними країнами.

Міжнародна конкуренція є важливою частиною інтернаціоналізації економіки, оскільки вона стимулює інновації та ефективність у виробництві

товарів і послуг. Конкуренція змушує компанії шукати шляхи підвищення якості, зниження витрат і створення нових продуктів, щоб задовольнити потреби клієнтів. Але інтенсивна конкуренція також може призвести до зниження цін, зниження якості продукції та згущення ринку, коли декілька великих гравців контролюють більшість ринку.

Економіка є основним компонентом глобалізації, який відображає збільшення міжнародних зв'язків і взаємодій між різними країнами. Зростання міжнародної торгівлі, інвестицій, міжнародних фінансових ринків і міжнародної співпраці в різних сферах, від технологій до культури, є всіма компонентами цього процесу.

Багато факторів впливають на складний і мінливий процес розвитку світового господарства. Ось деякі з найважливіших факторів, що впливають на його розвиток:

Технологічний прогрес:

Інновації: Постійний розвиток нових технологій і продуктів сприяє підвищенню продуктивності, зменшенню витрат та відкриває нові можливості для бізнесу.

Автоматизація: Використання роботів, штучного інтелекту та інших автоматизованих систем допомагає збільшувати ефективність та точність виробничих процесів.

Цифрова трансформація: Перехід до цифрових технологій у всіх галузях, включаючи інтернет-торгівлю, хмарні сервіси, аналітику даних тощо, революціонізує способи бізнесу та спілкування.

Біотехнологія: Розвиток генної інженерії, лікарської та сільськогосподарської біотехнології відкриває нові можливості для лікування хвороб, поліпшення врожаю та збереження ресурсів.

Глобалізація:

Міжнародна торгівля: Збільшення обсягів та розмаїття міжнародних торговельних операцій сприяє розширенню ринків збуту та можливостям для зниження витрат.

Міжнародні інвестиції: Іноземні інвестиції допомагають розвивати економіки країн, забезпечують доступ до капіталу та технологій.

Міжнародна праця: Міграція праці відкриває нові можливості для робочої сили та компаній, прискорюючи економічний зріст у багатьох регіонах.

Економічна політика країн:

Грошова політика: Управління процентними ставками та грошовою масою може впливати на інфляцію та рівень економічного зростання.

Податкова політика: Система оподаткування впливає на прибуток бізнесу та споживчу активність.

Регулювання ринків: Контроль за ринковою конкуренцією та захист прав споживачів створює стабільне економічне середовище.

Демографічні тенденції:

Рівень народжуваності та смертності: Зміни в цих показниках впливають на розмір та структуру населення.

Міграція населення: Рух населення між регіонами та країнами має великий вплив на ринок праці та соціально-економічний розвиток.

Ресурси та енергія:

Природні ресурси: Доступ до енергетичних ресурсів та мінералів визначає конкурентоспроможність економіки.

Альтернативні джерела енергії: Розвиток відновлювальних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергія, стає все більш важливим у контексті збереження навколишнього середовища.

Соціокультурні чинники:

Соціальні тенденції: Зміни в споживчих уподобаннях та стилі життя впливають на попит на товари та послуги.

Культурні впливи: Культурні різноманіття та тренди мають великий вплив на ринкові стратегії компаній.

Геополітика та міжнародні відносини:

Політичні конфлікти та війни: Негативні події мають потенціал значно вплинути на глобальну економіку та ринки.

Міжнародні угоди та санкції: Договори та санкції мають великий вплив на міжнародну торгівлю та інвестиції.

Фінансова система:

Банківська система: Розвиток банківської системи та фінансових інструментів впливає на доступ до кредиту та інвестицій.

Фінансові ринки: Розвиток фондових, валютних та товарних ринків формує фінансову інфраструктуру та стабільність економіки.

Природні катастрофи та екологічні проблеми:

Зміни клімату: Глобальне потепління та інші зміни клімату можуть мати серйозний вплив на землеробство, транспорт та інфраструктуру.

Забруднення навколишнього середовища: Забруднення повітря, води та ґрунту створює серйозні проблеми для здоров'я людей та екосистем.

Ці фактори взаємодіють між собою, створюючи складну мережу впливів, яка формує світове господарство. Інтердисциплінарний підхід до їх аналізу дозволяє краще розуміти сутність процесів, що відбуваються в економіці та суспільстві.

Умови формування світового господарства

У результаті міжнародного географічного поділу праці виникла міжнародна спеціалізація виробництва, що призвело до потреб у міжнародному обміні товарами. Тому утворився світовий ринок.

Обмін товарами та послугами між економіками різних країн називається світовим ринком.

Цей обмін був створений після переходу від феодалізму до капіталістичних відносин, які включали натуральне споживче господарювання. Утворення колоніальних імперій призвело до розширення світового ринку. Ресурси були транспортовані до країн-метрополій для переробки за допомогою багатих колоніальних постачальників сировини.

Особливо під час переходу до машинного виробництва процес формування світового ринку прискорився.

На глобальному ринку відбувається обмін між національними економіками різних країн. Таким чином між країнами формуються економічні відносини. Першою умовою існування єдиного світового господарства був світовий ринок.

Розвиток великої індустрії був другою умовою формування світового господарства. Продуктивність праці значно зросла після промислових переворотів XVI–XVIII ст. у багатьох країнах Західної Європи та Сполучених Штатів, коли машинні роботи замінили ручну роботу. Вироблено достатньо товарів для обміну та внутрішнього споживання. У XIX столітті з'явилася швидка потреба завозити значний обсяг сировини для великого промислового виробництва та продовольства для міського населення. Це призвело до того, що господарства кожної окремої країни перетворилися на єдину систему, відому як світове господарство. [25]

Нарешті, бурхливий розвиток транспорту є третьою умовою, без якої сільське господарство не може існувати. Саме він забезпечує обмін товарами на світовому ринку між національними господарствами та перевозить людей до місць надання їм певних послуг, таких як відпочинок, навчання та лікування, серед інших. Спершу це був морський транспорт, який з'єднав розділені морем країни. Залізничі стрімко розвивалися в другій половині XIX століття. А в 1900-х роках нові швидкісні засоби пересування, такі як автомобілі, повітря та електронні транспортні засоби, «убили простір». Наприкінці XIX — на початку XX століття світове господарство остаточно сформувалося.

РОЗДІЛ 2. КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ СВІТОГОСПОДАРСЬКОГО РОЗВИТКУ

2.1. Цифрова трансформація фінансового сектору світового господарства

Широке використання інформаційно-комунікаційних технологій та перехід до економіки знань призводять до інтелектуалізації економічних процесів. Цей процес має значний вплив на світову економіку та визначає нові вектори і тенденції її розвитку. Інтелектуалізація переплітається з іншими сферами людського прогресу, створюючи нові можливості та виклики. Інтелектуалізація та діджиталізація впливають на розвиток світової економіки, визначають нові напрямки та вимагають фундаментальних змін не лише в технологічній інфраструктурі, а й у культурі, методах роботи та принципах створення нових продуктів і послуг.

Світове господарство визначається як сукупність національних господарств (економік країн), що виникають на основі міжнародного поділу праці. Світове господарство функціонує як єдиний організм, що характеризується економічним взаємозв'язком, який на сучасному етапі розвитку проявляється у відкритості економік і, як наслідок, інтеграційних процесів. Відбувається поглиблення економічних зв'язків, які стають основою для виникнення єдиної глобальної світової системи [26].

Розвиток світового господарства визначається ступенем розвитку та станом процесів, які є для нього визначальними. Більш того, сучасний рівень розвитку світового господарства характеризується не тільки позитивними аспектами щодо поглиблення економічних зв'язків між країнами, появи нових технологій, що розкривають нові можливості для суспільства, але й низкою негативних явищ, які пов'язані з пандемією COVID-19 та повномасштабним вторгненням росії на Україну. Криза, яка розпочалася внаслідок пандемії, торкнулася кожної країни, створюючи складні проблеми для усього світу. Визначальними детермінантами, що негативно вплинули на розвиток світового господарства в умовах пандемії COVID-19, є криза

перевиробництва, скорочення кількості зайнятих у світі, скорочення міжнародної торгівлі, зростання бідності у світі тощо [27].

Світогосподарський розвиток є динамічним процесом, який постійно змінюється під впливом різних факторів.

На даний момент можна виділити кілька ключових напрямів, які визначають його траєкторію, зокрема:

- глобалізація, що полягає в посиленні взаємозв'язків і взаємозалежності між країнами світу. Він проявляється в зростанні міжнародної торгівлі, інвестицій, міграції та інших форм економічної, політичної та культурної взаємодії. Глобалізація має як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, вона сприяє економічному зростанню, розвитку нових технологій та поширенню кращих практик. З іншого боку — здатна призвести до посилення нерівності, втрати робочих місць та ерозії національної культури;

- цифровізація та розвиток інформаційно-комунікаційних технологій трансформуює всі сфери життя, включаючи економіку. Цифровізація веде до появи нових галузей промисловості, нових бізнес-моделей і нових способів взаємодії між людьми. Вона також має значний вплив на ринок праці, освіту та державне управління;

- екологічні проблеми, які стають серйозними викликами для світової економіки. Зміна клімату — це крок до стихійних лих, посух, повеней та інших екстремальних погодних явищ, які завдають шкоди економіці та людському життю, зростання рівня моря та затоплення прибережних районів;

- виникнення багатополарності, виникнення нових центрів сили, що з'являються на світовій арені. Виникають нові геополітичні альянси та суперництва, які впливають на світовий устрій та економіку. Світ вступає в нову епоху глобального розвитку, яку характеризує багатополарність. Цей процес знаменує собою відхід від однополарного світу, домінованого Сполученими Штатами після Другої світової війни, до більш розподіленої системи влади, де кілька країн мають значний вплив на світову економіку та політику [28].

Поняття багатополярності виникає у процесі глобалізації та виникненню безперечних центрів впливу в сучасному світі (США, Європейського Союзу) з'являються певні конкуренти – могутні регіональні держави і спілки держав, що належать до «Другого» світу, або країни, які бурхливо розвиваються. Оцінюючи сучасний світ, варто виділити особливе місце і азіатському регіону, який на сьогодні стає одним із головних центрів впливу. Насамперед йдеться про Китай, а далі за ним слідує Японія та Південна Корея. Падіння старих геополітичних структур і формування нових супроводжуються різкою зміною балансу сил і зростанням економічного потенціалу Азіатсько-Тихоокеанського регіону (АТР). Саме в цьому регіоні складається особлива структура, яка в найближчому майбутньому при збереженні наявних тенденцій може справити істотний вплив на розстановку світових сил, навіть певною мірою змінити баланс інтересів на міжнародній арені багатополісність, яка простежується в міжнародних відносинах на цей час, це лише одна із багатьох альтернатив розвитку подій. Формування такого типу багатополярності передбачає створення сучасної міжнародної системи, де різні сфери й виміри матимуть різну власносилову конфігурацію [29].

До ключових факторів, які сприяють багатополярності належать:

- підйом нових економічних держав: Китай, Індія, Бразилія та інші країни, які розвиваються, швидко зростають і стають все більш значущими гравцями на світовій арені;
- зміни геополітичного ландшафту. Війна в Україні, зростання напруженості між США та Китаєм та інші події призвели до перерозподілу сил у світі;
- зростання взаємозалежності країн світу робить їх більш уразливими до подій, що відбуваються в інших регіонах.

Багатополярність може призвести до більш справедливого розподілу влади та ресурсів у світі. Збільшення конкуренції між країнами може стимулювати інновації та економічний ріст. Багатополярний світ може

запропонувати більш різноманітні підходи до вирішення глобальних проблем та викликів:

1. Зростання конкуренції між країнами може призвести до геополітичної нестабільності та конфліктів.

2. Країни можуть використовувати торговельні війни та інші економічні інструменти для тиску одна на одну.

3. Вирішення спільних глобальних проблем, таких як зміна клімату та бідність, потребуватиме співпраці між країнами.

Україна може скористатися можливостями, які відкриває багатополарність, щоб диверсифікувати свою економіку та посилити свої міжнародні зв'язки. Однак, потрібно буде адаптуватися до нових геополітичних реалій та знайти способи співпрацювати з різними центрами сили. Багатополарність світогосподарського розвитку може мати далекосяжні наслідки для всіх країн світу. Україна, як і інші країни, повинна бути готова до нових можливостей та викликів, які несе з собою ця нова епоха.

4. Структура населення світу змінюється, з ростом частки людей похилого віку та скороченням частки молодих людей. Це призводить до нових проблем, таких як дефіцит робочої сили та зростання витрат на охорону здоров'я. Практично кожна країна повинна мати стратегію зовнішньоекономічних відносин, яка б балансувала між стимулюванням внутрішнього економічного розвитку та мінімізацією негативного впливу світових криз. Серед ключових моментів, які слід врахувати при розробці такої стратегії варто виділити: залежність від одного або декількох торгових партнерів або інвесторів робить країну більш вразливою до зовнішніх шоків; зосередження країн на розвитку галузей, у яких вони мають конкурентну перевагу дозволяє збільшити експорт і залучити іноземні інвестиції, що сприятиме економічному зростанню; захист стратегічних галузей економіки, зокрема сільського господарства або виробництво продуктів харчування, які можуть мати критичне значення для національної безпеки. Диверсифікація

торгівлі та інвестицій за допомогою розширення зв'язків з новими країнами здатні допомогти знизити ці ризики.

5. Створення сприятливого інвестиційного клімату. Країнам, які прагнуть залучити іноземні інвестиції, потрібно створити сприятливий інвестиційний клімат. Це включає в себе політичну стабільність, верховенство права, захист прав інвесторів та прозорість регуляторного середовища.

6. Інвестиції в освіту та підготовку кадрів можуть допомогти створити більш кваліфіковану робочу силу, що зробить країну більш конкурентоспроможною у світовій економіці.

З огляду на вказане, проведено аналітичне дослідження, визначено рівень освіти та ВВП на душу населення окремих країн світу (табл.2.1) та визначено взаємозв'язок працівників з вищою освітою та продуктивністю праці (табл 2.2), використовуючи таблиці та дані з різних джерел.

Таблиця 2.1 - Рівень освіти та ВВП на душу населення окремих країн світу

Країна	Рівень освіти (кількість років шкільного навчання)	ВВП на душу населення (USD)
Японія	12	\$43,600
Південна Корея	12	\$32,300
Сінгапур	11	\$69,300
США	12	\$62,800
Німеччина	13	\$45,400
Україна	11	\$13,800

Джерело: узагальнено автором на основі [30]

Як видно прослідковується зв'язок між рівнем освіти та ВВП на душу населення. Країни з більш високим рівнем освіти, як правило, мають і вищий ВВП на душу населення. Це свідчить про те, що інвестиції в освіту можуть призвести до економічного зростання.

Таблиця 2.2 - Кваліфікація робочої сили та продуктивність праці окремих країн світу

Країна	Кваліфікація робочої сили (відсоток працівників з вищою освітою)	Продуктивність праці (ВВП на годину відпрацьованого часу)
Фінляндія	46%	\$58
Швеція	48%	\$56
Данія	44%	\$54
Нідерланди	43%	\$52
Німеччина	31%	\$49
Україна	22%	\$17

Джерело: узагальнено автором на основі [31]

Як видно, що країни з більш кваліфікованою робочою силою, як правило, мають і вищу продуктивність праці. Це свідчить про те, що інвестиції в підготовку кадрів можуть призвести до підвищення ефективності економіки.

7. Уряди повинні проводити макроекономічну політику, яка може допомогти їм впоратися з зовнішніми шоками. Це може включати в себе накопичення резервів, встановлення гнучких курсів валют та проведення фіскальної політики, яка стимулює економіку під час рецесій.

8. Міжнародні організації, такі як Світовий банк та Міжнародний валютний фонд, можуть допомогти країнам у розробці та реалізації стратегій зовнішньоекономічних відносин.

Як стверджують вчені, нові соціальні, економічні та геополітичні виклики, такі як глобалізація, постійні локальні фінансово-економічні кризи, пандемії, воєнні дії та проблема біженців, з одного боку, стали стимулом для потужних цифрових інновацій в економіці, а з іншого - повинні стати мотивуючим фактором та каталізатором таких інноваційних змін соціально-економічного розвитку, які б допомагали долати негативні наслідки цих викликів, в тому числі на ринку фінансових послуг [32].

За даними ресурсу «Центр світової конкурентоспроможності» країни, які розвиваються у сфері використання цифрових технологій узагальнено на рис.2.1.

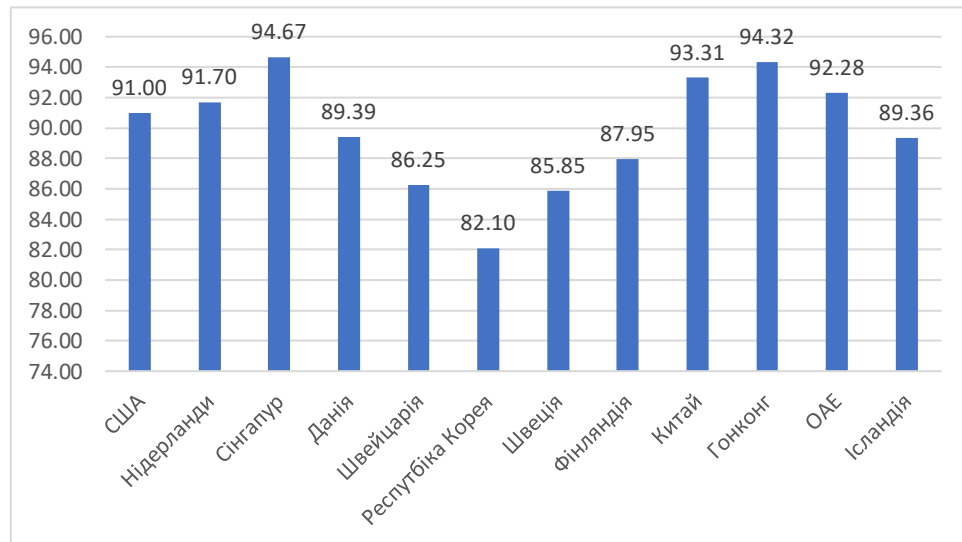

Рисунок 2.1 - Дані щодо використання цифрових технологій країнами світу, які розвиваються, %

Джерело: узагальнено автором на основі [33]

Як видно, найбільший відсоток припадає на Сінгапур (94,67%), Китай (93,31%), Гонконг (94,32%), США (91,0%), ОАЕ (92,28%).

Розробка та реалізація ефективної стратегії зовнішньоекономічних відносин- завдання, яке потребує ретельного аналізу та планування. Однак країни, які зможуть це зробити, будуть краще підготовлені до того, щоб скористатися можливостями глобалізації та мінімізувати ризики, пов'язані з нею. Важливо зазначити, що не існує універсального підходу до розробки стратегії зовнішньоекономічних відносин. Найкраща стратегія для конкретної країни залежатиме від її унікальних обставин та пріоритетів.

Основні показники, які характеризують як економічне зростання, так і економічну кризу є однаковими, різниця полягає в їх абсолютних значеннях або характеристиках, зокрема зміни темпів зростання ВВП:

- під час економічного зростання: темпи зростання ВВП є позитивними;
- під час економічної кризи: темпи зростання ВВП сповільнюються або стають негативними.

Низький рівень інноваційної активності перешкоджає розвитку цифрової економіки, так як тільки використання ІТ або їхня наявність в економіці країни не призводить до підвищення ефективності. Необхідно, щоб ІТ ставали джерелом інновацій для сучасних бізнес-структур. Зміни, що відбуваються в інформаційно-технологічній парадигмі світового суспільства, створюють можливості для розширення переліку суб'єктів бізнесу і ресурсів щодо поширення інноваційної діяльності [34].

В результаті широкого використання цифрових технологій необхідно виділити тенденції, які задають цифровий вектор майбутнього економічного розвитку. Найбільш помітною тенденцією розвитку інформаційного забезпечення є зростання накопичуваних обсягів інформаційних ресурсів. Прогнози подальшого прискорення темпів зростання обсягу інформації будувалися на тому, що розширювався перелік інформаційних видів діяльності в економіці, все більше людей брали участь у створенні і розповсюдженні інформації.

Міжнародна дослідницька компанія «IDC» зробила прогноз, за яким обсяг даних у 2025 р. зросте до 175 зетабайт (рис. 2.2)

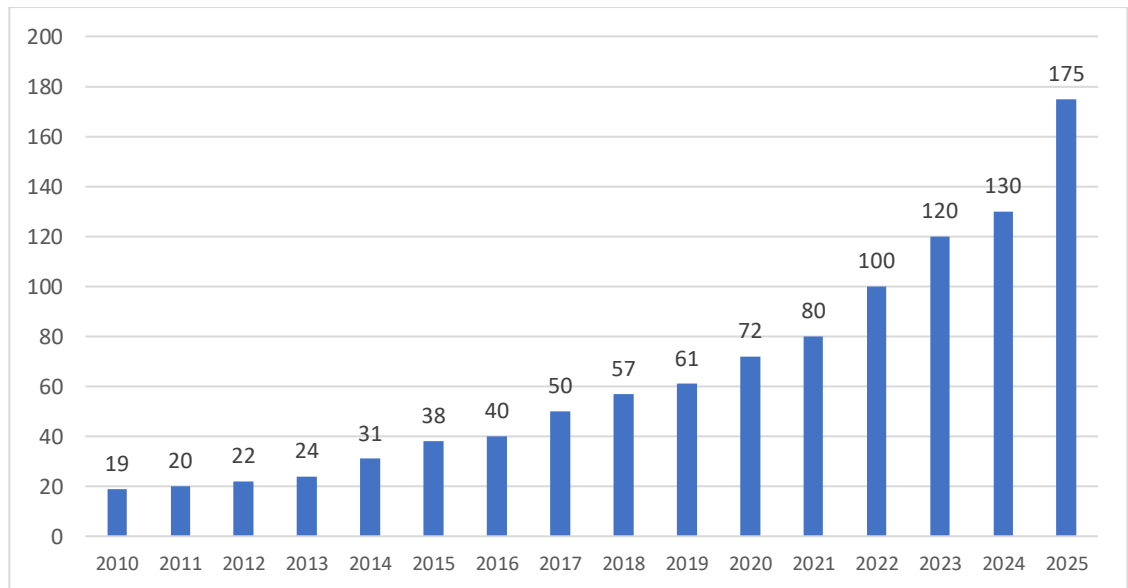

Рисунок 2.2 – Поточні і прогнозовані світові обсяги даних в цифровому форматі, у період 2010-2025 рр., зетабайти

Джерело: узагальнено автором на основі [35].

По мірі поширення цифрових технологій та залучення значної частини населення планети в мережу Інтернет (понад 4,54 млрд людей є інтернет-користувачами на кінець 2023 р.) зростають темпи зростання обсягу інформації, що накопичується за рахунок збільшення кількості взаємодій користувачів з цифровими технологіями.

Зростання науково-технічного прогресу в XIX-XX століттях стало рушійною силою, що забезпечила зародження та бурхливий розвиток промислового виробництва. Це, у свою чергу, спричинило значні зміни в динаміці та структурі міжнародних економічних зв'язків. Стрімка лібералізація міжнародної торгівлі у XX столітті стала наслідком науково-технічного прогресу та пов'язаних з ним економічних процесів. Лібералізація сприяла консолідації світового ринку, що призвело до утворення цілісної світогосподарської системи. Ця система характеризується високим рівнем взаємозв'язку та взаємозалежності національних економік. У XX столітті сформувалися сучасні уявлення про економічний розвиток, в яких інноваційна модель почала вважатися найбільш дієвою. Ця модель ґрунтується на безперервному генеруванні нових інновацій, що стимулює конкуренцію та

збільшує попит на наукові, аналітичні та соціальні знання. Це, в свою чергу, сфокусувало увагу на можливостях, які надають інформаційно-комунікаційні технології. Окрім суто комунікаційного аспекту, інформаційно-комунікаційні технології, у поєднанні з іншими технологіями, дають змогу не тільки збирати та обробляти дані, а й створювати нове інформаційне забезпечення для інноваційної діяльності. Інноваційна модель економічного розвитку потребує постійного генерування нових інновацій. Інформаційно-комунікаційні технології створюють нове інформаційне забезпечення для інноваційної діяльності.

До ключових аспектів цифрової трансформації варто віднести:

1. Використання цифрових технологій, зокрема, програмного забезпечення, апаратного забезпечення, платформ та інструментів.
2. Зміна культури і трансформація готовності до змін, сприйняття нових технологій та розвитку нових навичок.
3. Оптимізація існуючих бізнес-процесів з урахуванням можливостей, які надають цифрові технології.
4. Створення нових продуктів та послуг, які відповідають потребам сучасних клієнтів.
5. Зміна моделей роботи, зокрема перехід до віддаленої роботи, гнучкого графіку та нових форм співпраці.

Одним із найпоширеніших підходів до визначення FinTech є його трактування як інновації, що найбільш тісно пов'язана з поняттям "фінансові інновації". На відміну від фінансових інновацій, які не завжди ґрунтуються на адаптації певних інформаційних технологій до фінансового ринку, FinTech інновації завжди мають технологічну основу.

До ключових технологій, що стимулювали розвиток FinTech, належать:

1. Технології розподіленого доступу (блокчейн), які забезпечують децентралізоване та прозоре зберігання даних, що робить транзакції більш безпечними та ефективними.

2. Штучний інтелект (ШІ), який використовується для аналізу даних, персоналізації послуг, розробки нових продуктів та автоматизації процесів.
3. Аналітика великих даних (Big Data), який дозволяє фінансовим установам краще розуміти своїх клієнтів, оцінювати ризики та приймати більш обґрунтовані рішення.
4. Інтерфейси програмування додатків (API), що полегшують інтеграцію FinTech-рішень з існуючими системами та послугами.
5. Хмарні технології, які забезпечують масштабованість, гнучкість та доступність FinTech-рішень.
6. Біометрія, яка використовується для надійної та зручної аутентифікації користувачів.

На думку багатьох експертів, FinTech можна розглядати як синергію двох ключових компонентів: інновацій та нових бізнес-моделей надання послуг на фінансовому ринку [36].

Таким чином, інновації ґрунтуються на новітніх технологіях, нових підходах до ведення бізнесу, що дозволяють інакше організувати процеси та запропонувати клієнтам нові продукти та послуги, зокрема: мобільні платіжні системи Apple Pay та Google Pay, дозволяють здійснювати безконтактні платежі за допомогою смартфонів; краудфандингові платформи; платформи peer-to-peer (P2P) кредитування, які дозволяють позичальникам та інвесторам напряму взаємодіяти один з одним без посередництва банків; роботизовані радники, які надають автоматизовані інвестиційні послуги за доступними цінами; цифрові валюти, зокрема Bitcoin та Ethereum, пропонують альтернативні способи оплати та інвестування; FinTech інновації продовжують трансформувати фінансовий ринок, роблячи його більш доступним, зручним та ефективним. Їх вплив на нашу економіку та повсякденне життя буде лише зростати в найближчі роки.

2.2. Вплив штучного інтелекту на розвиток світового фінансового сектору

Цифрові технології можуть допомогти компаніям автоматизувати рутинні завдання, оптимізувати процеси та підвищити загальну ефективність; допомогти працівникам працювати швидше, краще та з більшою віддачею; надавати кращий сервіс клієнтам, пропонуючи їм нові канали зв'язку, персоналізований досвід та швидше вирішення проблем; створювати нові можливості; змінювати конкурентний ландшафт. Цифрова трансформація - це технологічний тренд, необхідність для виживання та процвітання в сучасному світі.

Останні три роки стали переломними для українського фінансового ринку, адже їх ознаменувала стрімке цифрове перетворення. Цей процес, започаткований пандемією COVID-19 та карантинними обмеженнями, а згодом прискорений війною, зумовив появу нових інструментів та послуг. Віртуалізація цифрових технологій стимулювала:

- виникнення нових банків, що пропонують послуги виключно онлайн;
- зростання популярності криптовалют та цифрових активів, що використовуються як альтернатива традиційним валютам;
- широке використання мобільних програм для управління фінансами, здійснення платежів та інвестицій;
- впровадження інноваційних ІТ-рішень, які підвищують ефективність та безпеку фінансових операцій [37].

Цифрові технології стали невід'ємною частиною сучасного фінансового ринку. Їх використання охоплює широкий спектр послуг, від мобільних додатків та інформаційних технологій до електронних платежів, онлайн-переказів та дистанційного управління рахунками. Характерною рисою розвитку фінансового ринку є посилення цифрової трансформації. Фінансові установи активно впроваджують нові технології, щоб оптимізувати операції

та покращити клієнтський досвід. Важливою віхою в розвитку фінансового ринку стало масове впровадження фінтех-інновацій. Це призвело до появи нових гравців на ринку – фінтех-компаній. Не будучи традиційними фінансовими посередниками, фінтех-компанії використовують новітні технології та програмне забезпечення для надання спеціалізованих фінансових послуг, часто конкуруючи з усталеними банками та іншими фінансовими установами.

Штучний інтелект (Artificial Intelligence) – сучасний термін, яким описують машини, що виконують когнітивні процеси, подібні до людських. До таких процесів можна віднести, наприклад, процеси навчання, розуміння, міркування та взаємодії. Штучний інтелект може мати різні форми, як технічну інфраструктуру (тобто алгоритми), частину виробничого процесу або продукт кінцевого користувача. Вважається, що штучний інтелект вже глибоко змінює способи життя і праці в сучасних суспільствах [38].

Після появи штучного інтелекту в економічному середовищі виникли важливі питання про те, наскільки це вплине на бізнес, споживачів та економіку в загальному плані. Співробітники все більше зацікавлені в тому, щоб знати, як саме штучний інтелект впливатиме на їхню роботу і дохід, тоді як бізнес прагне знайти способи, яким він може отримати вигоду з можливостей, які відкриваються від використання штучного інтелекту.

Штучний інтелект стрімко розвивається, значно впливаючи на різні аспекти світової економіки, і фінансовий сектор не є винятком. До ключових напрямків впливу штучного інтелекту на світовий фінансовий сектор можна віднести:

1. Штучний інтелект дозволяє автоматизувати завдання, які раніше виконувалися людьми, таких як обробка транзакцій, обслуговування клієнтів, аналіз даних та управління ризиками. Це призводить до підвищення ефективності, зниження витрат та покращення обслуговування клієнтів.

2. Розробка нових продуктів та послуг, зокрема персоналізованих фінансових порад, торгівля за алгоритмами та цифрові банківські послуги. Це

може призвести до більшої доступності фінансових послуг та кращого задоволення потреб клієнтів. За даними Національного банку України, за перший квартал 2024 року в Системі BankID НБУ було проведено 16,1 млн успішних електронних ідентифікацій. Це на 16% більше, ніж у IV кварталі 2023 року, і найбільша кількість успішних ідентифікацій за квартал з моменту впровадження системи. Цей значний ріст свідчить про те, що Система BankID НБУ стає все більш популярним інструментом для зручної та безпечної віддаленої ідентифікації громадян. Її використовують банки, небанківські фінансові установи, страхові компанії, мобільні оператори та державні установи для надання різноманітних послуг онлайн. Серед ключових факторів, які сприяли цьому зростанню варто виділити: зростаючу популярність онлайн-послуг до якої постійно підключаються нові учасники, що робить її доступнішою для більшої кількості людей [39].

3. Штучний інтелект може допомогти фінансовим установам приймати кращі рішення, аналізуючи великі обсяги даних, виявляючи закономірності, які було б важко побачити людям. Це може призвести до кращого управління ризиками, більш ефективних інвестицій та кращого обслуговування клієнтів.

4. Штучний інтелект може допомогти фінансовим установам знизити ризики, такі як шахрайство, відмивання грошей та кіберзлочини. Це може призвести до більш стійкої та надійної фінансової системи.

5. Штучний інтелект може використовуватися для персоналізації фінансових послуг кожного клієнта. Це може призвести до кращого задоволення потреб клієнтів та більш лояльного ставлення до них.

6. Демократизація фінансів через доступ до фінансових послуг людям, які раніше були виключені з банківської системи. Це може призвести до більш інклюзивної та справедливої фінансової системи.

Банк США JP Morgan володіє потужною командою спеціалістів з даних та штучного інтелекту, яка налічує понад 900 фахівців з обробки даних, 600 інженерів машинного навчання та приблизно 1000 фахівців з керування

даними. Додатково, до команди входить 200 дослідників з штучного інтелекту, які зосереджені на вирішенні найскладніших проблем у сфері фінансів [40].

Команда експертів використовує свої знання та досвід для розробки та впровадження інноваційних продуктів та послуг, шукає нові способи використання даних та штучного інтелекту для покращення своїх продуктів та послуг. Команда експертів з даних та штучного інтелекту відіграє ключову роль у цій роботі, розробляючи нові алгоритми та моделі машинного навчання, які допомагають JP Morgan краще обслуговувати своїх клієнтів.

Підвищення ефективності своїх операцій, окрема тих, які раніше виконувалися вручну, що дозволяє JP Morgan економити час та гроші.

Дані та штучний інтелект також використовуються JP Morgan для кращого управління ризиками. Команда експертів з даних та штучного інтелекту розробляє моделі, які допомагають JP Morgan виявляти та оцінювати потенційні ризики, що дозволяє компанії вживати заходів для їх пом'якшення.

Варто зазначити, що розвиток штучний інтелект у фінансовому секторі також несе певні ризики, зокрема:

- втрата робочих місць;
- упередженість алгоритмів, яка може призвести до дискримінації у фінансових послугах;
- системи штучного інтелекту можуть бути вразливими до кібератак та призвести до фінансових втрат і порушення даних;
- використання штучного інтелекту у фінансовому секторі викликає низку етичних міркувань, таких як питання прозорості, відповідальності та упередженості.

Роботи, які володіють штучним інтелектом, витісняють людський фактор не лише у традиційному виробництві, але й у менеджменті, моніторингу та управлінні технологічними процесами. Цей тренд буде лише посилюватися в майбутньому, що робить перегляд освітніх програм вкрай важливим.

Щоб продемонструвати, в табл.2.3. узагальнено порівняння традиційного підходу та підходу з використанням штучного інтелекту.

Таблиця 2.3

Порівняння традиційного підходу та підходу з використанням штучного інтелекту

Задача	Традиційний підхід	Підхід з використанням штучного інтелекту
Аналіз ризиків	Фінансові аналітики вручну збирають та аналізують дані, щоб оцінити ризики інвестицій.	Алгоритми машинного навчання можуть автоматично аналізувати великі обсяги даних для виявлення закономірностей та факторів ризику, які могли б бути пропущені людьми.
Виявлення шахрайства	Правила та людський досвід використовуються для виявлення шахрайських транзакцій.	Алгоритми штучного інтелекту можуть навчатися на історичних даних про шахрайство для виявлення нових та складних шаблонів шахрайської поведінки.
Персоналізація	Фінансові консультанти надають персоналізовані поради на основі свого досвіду та знань про клієнта.	Алгоритми штучного інтелекту можуть аналізувати дані про клієнтів, такі як їхні фінансові звички та інвестиційні цілі, щоб надавати більш персоналізовані та релевантні рекомендації.
Управління активами	Менеджери портфелів вручну обирають та управляють активами.	Алгоритми штучного інтелекту можуть використовувати складні методи оптимізації для створення та управління диверсифікованими портфелями, які відповідають інвестиційним цілям клієнтів.

Джерело: узагальнено автором на основі [41].

Отже, серед ключових моментів, варто враховувати:

1. Гнучкість освітніх програм, які повинні бути більш гнучкими, щоб адаптуватися до мінливих потреб ринку праці. Даний аспект може включати в себе модульні програми, які дозволяють студентам обирати курси, які відповідають їхнім інтересам та кар'єрним цілям, а також можливість навчання протягом життя, щоб фахівці могли оновлювати свої навички та знання.
2. Освітні програми повинні готувати студентів до професій, які будуть затребувані в майбутньому. Це може включати в себе навчання в галузі штучного інтелекту, машинного навчання, робототехніки, кібербезпеки та інших передових технологій.

3. Деякі професії, які легко піддаються автоматизації, з часом можуть стати неактуальними. Освітні програми повинні критично оцінювати, які професії ризикують зникнути, та пропонувати альтернативні шляхи навчання для студентів, які прагнуть до цих професій. Важливо, щоб освітні заклади співпрацювали з роботодавцями, щоб краще розуміти їхні потреби та забезпечити відповідність освітніх програм потребам ринку праці [42].

Хоча існують ризики, пов'язані з використанням штучного інтелекту у фінансовому секторі, потенційні вигоди більші.

Згідно з оцінками IHS Markit, ШІ вже допоміг Уолл-Стрит заощадити 41,1 мільярда доларів США станом на кінець 2018 року, а до 2030 року ця цифра може зрости до 300 мільярдів доларів. Це економія в основному пов'язана зі скороченням штату працівників банків та бірж, яке, як очікується, протягом 10 років становитиме 1,3 мільйона осіб [43].

Варто зауважити, що штучний інтелект надає бізнесу, урядовим організаціям, приватному та державному сектору можливості для підвищення розвитку їх діяльності. Accenture спільно з Frontier Economics змоделювали потенційний економічний вплив AI на 16 галузей (рис. 2.3), що охоплюють різноманітні сфери діяльності від виробництва до надання послуг. Як критерій оцінити було використано показник зростання валової доданої вартості, який враховує вартість товарів і послуг, що виробляються в певному секторі.

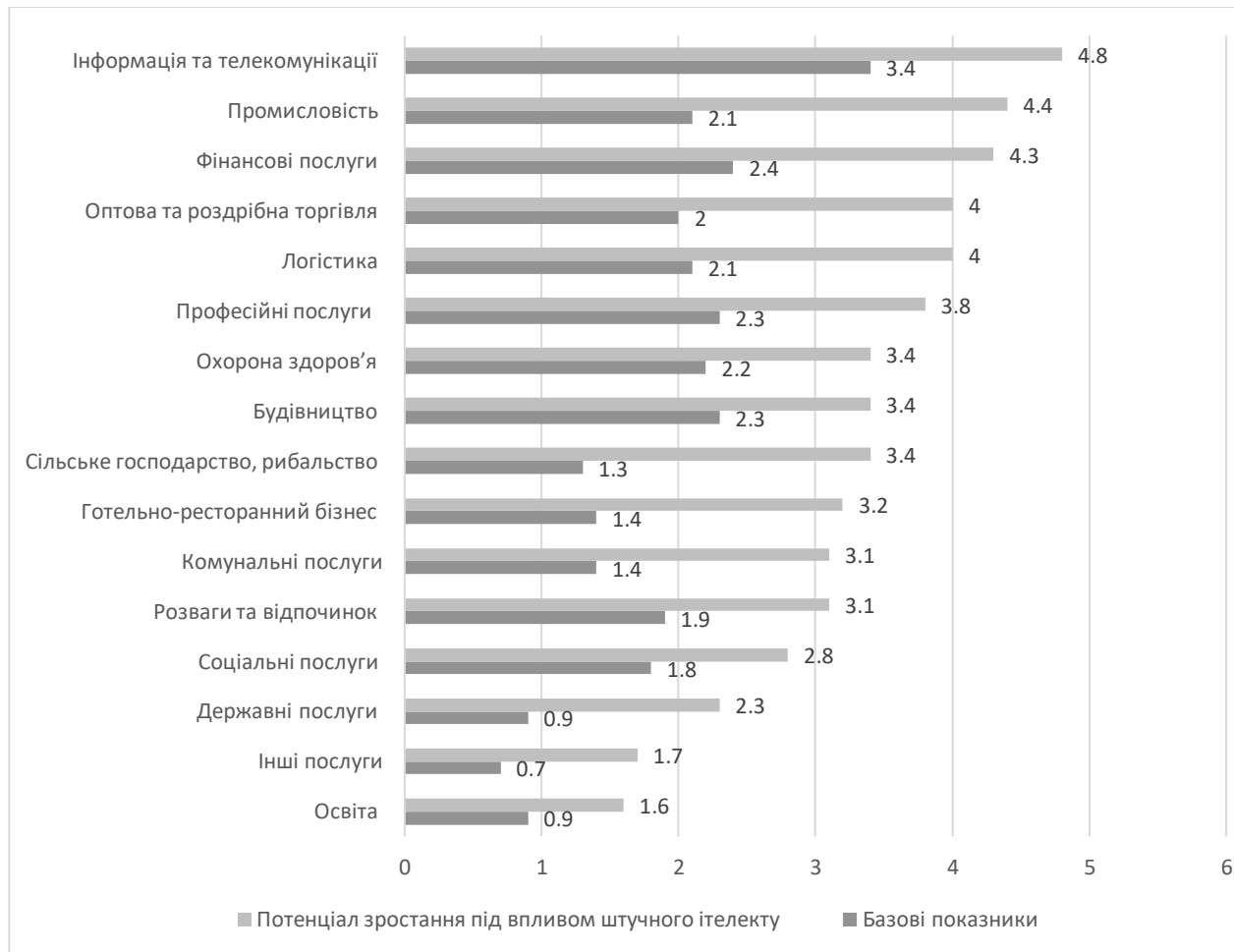

Рисунок 2.3 – Щорічні темпи приросту валової доданої вартості за умови інтегрування штучного інтелекту в економічні процеси різних галузей станом на 2035 рік

Джерело: узагальнено автором на основі [44].

Результатом проведеного дослідження стала оцінка майбутнього впливу штучного інтелекту, що проводилась шляхом порівняння двох сценаріїв для кожної галузі. Першим сценарій подано як базовий, що показує очікуване економічне зростання для галузей за сучасних умов; другий- очікуване зростання з урахуванням інтегрованого в економічні процеси штучного інтелекту. Дослідження показали, що інформаційно-комунакаційні послуги, виробництво та фінансові послуги є трьома секторами, які матимуть найвищий річний темп приросту валової доданої вартості за умови інтегрування штучного інтелекту в економічні процеси.

Впровадження штучного інтелекту у світовій фінансовій індустрії може призвести до втрати робочих місць для десятків мільйонів людей. Це, ймовірно, найбільше зачепить працівників кол-центрів, кредитних відділів, служб безпеки банків, операціоністів тощо. Вже сьогодні штучний інтелект частково використовується для автоматизованих холодних дзвінків до клієнтів. Особливо, у банківському секторі. Штучний інтелект може призвести до більш швидкого та точного прийняття рішень на ринку. Це може призвести до нових інвестиційних продуктів та стратегій. Зростає ризик кіберзлочинів та шахрайства.

На українському фінансовому ринку банки та страхові компанії є ключовими гравцями, що конкурують за фінансові ресурси як населення, так і юридичних осіб. Наразі банки значно випереджають страхові компанії у впровадженні та використанні технологій штучного інтелекту у своїй діяльності. Хоча страхові компанії мають менш інтенсивну пряму взаємодію з клієнтами, їм доступні значні можливості для використання ШІ у трьох ключових напрямках:

1. Розробка нових страхових продуктів. Штучний інтелект може допомогти аналізувати великі обсяги даних про клієнтів та ринкові тренди, щоб виявляти нові потреби та розробляти інноваційні страхові продукти, які краще відповідають потребам сучасних споживачів. Наприклад, Штучний інтелект може використовуватися для створення персоналізованих страхових продуктів, що ґрунтуються на індивідуальних характеристиках та поведінці кожного клієнта.

2. Обґрунтування тарифів. ШІ може допомогти страховим компаніям більш точно оцінювати ризики, пов'язані з кожним клієнтом, що дозволить встановлювати більш справедливі та конкурентні тарифи. Це призведе до покращення задоволеності клієнтів та підвищення рентабельності страхового бізнесу. Штучний інтелект в частині розробки алгоритмів може аналізувати історичні дані про страхові випадки, враховувати зовнішні фактори, такі як

економічні умови та дані про стан здоров'я клієнтів, для більш точного прогнозування ймовірності настання страхових подій.

3. Підвищення рівня обслуговування клієнтів. Чат-боти з підтримкою штучного інтелекту можуть надавати клієнтам цілодобову підтримку, відповідати на їхні запитання, обробляти заявки на отримання страхових виплат та пропонувати додаткові послуги. Це може значно покращити досвід клієнтів та підвищити їхню лояльність до страхової компанії. Чат-боти як різновид штучного інтелекту можуть використовуватися для збору відгуків клієнтів, аналізу їхніх потреб та вдосконалення продуктів та послуг страхової компанії.

2.3. Адаптація цифрової трансформації фінансового сектору до умов України

Починаючи із 2021 року спостерігається період Industry 4.0, який змінює майже кожен сферу нашого існування, нас самих, загальне людське сприйняття світу та життя цілих країн. Україну ніяк не оминула цифровізація, в основі якої лежить створення людиною штучного інтелекту для максимізації власної ефективності. Перспективи розвитку цифровізації в Україні, інтеграція новітніх цифрових технологій в економіку України має стати пріоритетним завданням держави [45].

У зв'язку з тим, що кожна сфера чи сектор економіки час від часу потребують процесів трансформації задля вдосконалення, варто розвивати цифровізацію фінансового сектору для підвищення його ефективності, оптимізацію та задоволеність суб'єктів господарювання. Наразі фінансовий сектор в нашій державі потребує реформ, тому нові розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 167-р «Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації» [46], що дає змогу зрозуміти, які саме напрями для цифрового розвитку було обрано на найближчий період та для отримання яких результатів їх будуть досягати.

Одним із найбільш провідних стратегічних напрямів є інноваційний розвиток, який включає в себе розвиток відкритої архітектури фінансового ринку, розвиток ринку спеціалізованих платформ регуляторів та цифрових технологій. Також він містить в собі плани про розвиток ринку FinTech, забезпечення розвитку SupTech&RegTech та в цілому про розвиток цифрової економіки в Україні.

Цифрова трансформація фінансового сектору України зазнала значних змін протягом 2021-2023 років, адаптуючись до нових викликів, спричинених пандемією COVID-19 та війною в Україні. Для того, щоб наочно продемонструвати результат, прийнято рішення проаналізувати інформацію, яка опублікована у різних джерелах відкритих даних, включаючи офіційні статистичні дані НБУ, дані дослідницьких організацій та дані онлайн-платформ. Дані були оброблені та проаналізовані за допомогою методів статистичного аналізу та візуалізації. Зростання використання онлайн-банкінгу в Україні наведена в табл.2.4

Таблиця 2.4 - Зростання використання онлайн-банкінгу в Україні

Рік	Кількість користувачів онлайн-банкінгу (млн)	Зміна (%)
2021	20	25
2022	25	25
2023	31	24

Джерело: узагальнено автором на основі [47].

Цифрова трансформація фінансового сектору України зазнала значних змін протягом 2021-2023 років, адаптуючись до нових викликів, спричинених пандемією COVID-19 та війною в Україні. Зростання використання онлайн-банкінгу, безготівкових платежів та розвиток фінтех-сектору свідчать про те, що український фінансовий сектор стає все більш цифровим та стійким.

Зростання популярності безготівкових платежів в Україні узагальнено в табл. 2.5

Таблиця 2.4 - Зростання популярності безготівкових платежів в Україні

Рік	Кількість безготівкових транзакцій (млрд)	Зміна (%)
2021	5	30
2022	7	40
2023	10	43

Джерело: узагальнено автором на основі [47].

Доцільно виділити ключові результати проведеного дослідження:

1.Пандемія COVID-19 спричинила значне зростання використання онлайн-банкінгу в Україні. Кількість користувачів онлайн-банкінгу зросла на 25% у 2021 році та ще на 15% у 2022 році.

2. Використання безготівкових платежів також значно зросло протягом 2021-2023 років. Кількість безготівкових транзакцій зросла на 30% у 2021 році та ще на 20% у 2022 році.

3.Війна в Україні прискорила розвиток фінтех-сектору, оскільки багато українців звернулися до фінтех-компаній за альтернативними фінансовими послугами. Кількість фінтех-компаній в Україні зросла на 10% у 2022 році.

4.Війна в Україні негативно вплинула на фінансовий сектор, спричинивши зниження ВВП, зростання інфляції та девальвацію гривні. Це призвело до зростання неплатежів та зниження доступності кредитів.

Варто звернути увагу на ризики, які супроводжують створення, впровадження та використання цифрових інновацій у фінансовому секторі, оскільки вони значно більші, ніж у деяких інших секторах, та зумовлені недостатнім законодавчим та нормативним врегулюванням [4], а також розвиненою кіберзлочинністю. Тим не менш, мінімізувавши такі ризики, створивши нову законодавчу базу для цього сектору та зробивши всі необхідні

кроки, Україна зможе вийти на світовий рівень та бути конкурентоспроможною державою.

Загальний рівень розвитку фінансового сектору, ступінь конкурентоспроможності на фоні глобального ринку та ступінь його інтегрованості визначається рівнем захищеності систем, якості наданих послуг та рівнем технологій розрахунку в електронній формі, так як безготівкова економіка спрощує взаємодію між суб'єктами економіки, а також запобігає «тіньовому обігу коштів» [48].

Так, цифровізація вводить нові тренди та нові системи функціонування, які працюють за рахунок фінтех-компаній. Один із партнерів МЮФ CMS Cameron McKenna Nabarro Olswang в інтерв'ю [49] висловився, що ми стоїмо на порозі відкритого банкінгу, використання штучного інтелекту та підтримки банками розвитку фінтех-сектору.

Наразі в Україні запроваджується новий електронний суд, спеціальне правове регулювання та активне просування криптовалют і блокчейн-технологій, що свідчить про активну цифрову трансформацію країни. Цифрова трансформація фінансового сектору наразі є одним з небагатьох конкурентних секторів, який слід максимально підтримувати та розвивати.

Найважливішими сферами, на яких слід зосередитися, є покращення конкурентного середовища, питання відповідальності та безпеки, підвищення якості обслуговування клієнтів та працівників, а також створення інсайт-орієнтованих функцій. Низький рівень фінансової грамотності та недовіра населення до фінансових установ були відзначені як проблеми, які можна подолати шляхом покращення фінансової та цифрової освіти громадян.

Вплив саме штучного інтелекту на український фінансовий сектор і надалі зростатиме, що тягне за собою безліч нових проблем. Штучний інтелект призведе до значних змін у тому, як надаються фінансові послуги. Це потребуватиме від фінансових установ адаптації своїх бізнес-моделей та стратегій. Впровадження штучного інтелекту повинно бути враховано у таких стратегіях, як:

- соціально-економічний розвиток держави;
- розвиток системи державного фінансового контролю;
- захист прав кредиторів, інвесторів та споживачів фінансових послуг;
- розвиток фінансової інфраструктури;
- взаємодія фінансово-кредитних установ з fintech-компаніями;
- діджиталізація фінансового сектору України.

Уряд України має вжити заходів для того, щоб максимізувати позитивні наслідки впровадження штучного інтелекту та мінімізувати негативні. Це потребуватиме співпраці з усіма зацікавленими сторонами, включаючи фінансові установи, технологічні компанії, представників профспілок та органи державної влади.

Серед викликів впровадження цифрових технологій в українських компаніях виділено:

1. Впровадження цифрових технологій потребує значних інвестицій у програмне забезпечення, апаратне забезпечення та навчання персоналу.
2. Важливо використовувати цифрові технології відповідально та етично, з дотриманням норм конфіденційності даних клієнтів.
3. Впровадження цифрових технологій може потребувати змін у корпоративній культурі та підході до роботи з клієнтами.

Зростання кількості фінансових транзакцій стимулює впровадження штучного інтелекту у фінансову сферу України. Це несе в собі ряд позитивних наслідків, як от покращення якості надання фінансових послуг; скорочення термінів надання послуг; диверсифікація фінансових послуг та ринків.

Вражає, як Україна використовує технології штучного інтелекту, отримані із країн Заходу, у боротьбі з російським вторгненням. Яскравим прикладом використання на території України під час повномасштабного вторгнення військ російської федерації, є роботи-вбивці - надсучасна система штучного інтелекту та зброя автономного характеру у вигляді дрона «Гарпія». Це винахід ізраїльської компанії, яка виробляє їх у великій кількості та різної

значимості. Даний вид дрона відноситься до широкої категорії транспортних засобів, безпілотного літального апарату. Вони мають перевагу у швидкості, де необхідна інформація з дрона може бути доступна клієнту швидше за допомогою спеціальних камер і каналів передачі даних, а не за допомогою традиційних методів захоплення, які іноді можуть бути повільнішими [50].

Використання цифрових технологій, в тому числі штучного інтелекту в Україні дає великі можливості, а саме:

1. За допомогою штучного інтелекту Україна аналізує великі обсяги даних, такі як фото та відео з місць злочинів, щоб ідентифікувати потенційних воєнних злочинців та збирати докази їхніх злочинів. Це може допомогти притягнути винних до відповідальності та забезпечити справедливість для жертв.
2. Цифрові-системи також використовуються для відстеження переміщень підозрюваних у воєнних злочинах. Це може допомогти українським владним органам заарештувати їх та запобігти скоєнню ними нових злочинів.
3. Українські військові вже сьогодні використовують безпілотники, оснащені штучним інтелектом, для розвідки та ударів по російських позиціях. Це дозволяє їм робити це з більшою точністю та безпечністю, зменшуючи ризики для особового складу.
4. Штучний інтелект також відіграє важливу роль у боротьбі з російською дезінформацією та пропагандою. Цифрові системи можуть виявляти фейкові новини та дезінформаційні публікації в Інтернеті та в соціальних мережах, а також допомагати поширювати достовірну інформацію.
5. Штучний інтелект використовується для ідентифікації та розмінування мінних полів, що залишилися після російських військ. Це небезпечна та кропітка робота, але штучний інтелект може допомогти зробити її безпечнішою та ефективнішою.

6. Україна використовує штучний інтелект для планування відбудови зруйнованих війною міст та інфраструктури. Цифрові технології можуть аналізувати дані про пошкодження та генерувати плани реконструкції, що допоможе оптимізувати процес відбудови та зробити його більш ефективним.
7. Необхідно гарантувати, що цифрові системи використовуються відповідально та етично, а також що вони не завдають шкоди цивільному населенню [51].

Наразі українське виробництво дуже активно бере участь у всіх етапах виробництва, закупівлі та ремонту безпілотників для Збройних Сил України. Українські виробники безпілотників зможуть задовольнити всі потреби країни в системі штучного інтелекту. Адже, за даними Міністерства цифрової трансформації України, за рік війни в Україні лише за програмою допомоги "Армія дронів" на фронт було передано понад дві тисячі дронів українського виробництва. А за їхніми даними, було вироблено понад 4 тисячі безпілотників.

Однак варто наголосити, що це технологія, і одна з головних і масштабних проблем використання такої технології сьогодні - це, в першу чергу, відсутність того, хто несе відповідальність у разі помилки на полі бою. Коли завдання вбивства покладається на автономну систему, незрозуміло, хто буде за це відповідати, і це питання правового регулювання є відкритим і важливим.

Таким чином, оскільки цивільне населення та об'єкти можуть бути мішенню для цифрових систем, Україні необхідно сформулювати законодавство, встановити та підняти питання відповідальності за такі дії. Така відповідальність має застосовуватися і на міжнародному рівні, оскільки російські сили вже давно використовують таку автономну зброю проти цивільного населення України.

Отже, використання Україною цифрових технологій є свідченням винахідливості та стійкості країни перед лицем агресії. Штучний інтелект має

потенціал допомогти Україні перемогти у війні та відбудувати країну після її завершення, має потенціал кардинально змінити характер ведення війн у майбутньому. Це підтверджують слова ексголови Об'єднаного комітету начальників штабів США Марка Міллі, який наприкінці своєї кар'єри прогнозував, що штучний інтелект стане ключовим фактором у збройних конфліктах. Штучний інтелект може використовуватися для розробки автономних систем озброєння, які здатні самостійно виявляти та атакувати цілі без втручання людини. Це може призвести до більш точних та ефективних ударів, а також до зменшення ризиків для особового складу.

ВИСНОВОК

Висновок даної дипломної роботи демонструє важливість теми глобальних тенденцій у світовій економіці, інституціональних перетворень, глобалізації та науково-технічного прогресу. Сучасне глобальне економічне середовище зазнає значних змін через взаємозалежність країн у політичних, економічних, соціальних та екологічних сферах. Глобалізація сприяє розвитку через обмін інноваціями, технологіями та інвестиціями, але водночас створює виклики через нерівномірність розвитку.

Дослідження глобальних тенденцій світового господарства та фінансового сектору свідчить про важливість адаптації до цих змін. Цифрова трансформація фінансового сектору та вплив штучного інтелекту стають важливими факторами, що формують майбутнє фінансових систем. Адаптація цих новітніх технологій до умов України має вирішальне значення для подальшого розвитку країни, особливо у період воєнних подій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій підтверджує актуальність теми та необхідність подальшого дослідження в цьому напрямку. Результати дослідження можуть бути корисними для банківських та фінансових установ, суб'єктів приватного та державного сектору, сприяючи їхньому ефективному розвитку та адаптації до змін у світовій економіці.

Отже, висновок підкреслює важливість подальшого дослідження глобальних тенденцій світового господарства та фінансового сектору, а також необхідність адаптації до змін у сучасному економічному середовищі.

Список використаних джерел

1. Попова В. Г. Теоретико-методологічні основи формування міжнародних конкурентних переваг і розвитку інтеграційних процесів у світовому господарстві / В. Г. Попова // Вісник Донецького університету, серія «Економіка і право». — 2011. — №2. — С. 333-337.
2. Структура світового господарства. URL: <https://studfile.net/preview/16481067/page:66/>
3. Економічна теорія: Політекономія: підручник / За ред. В. Д. Базилевича. - 3-тє вид., перероб. і доп. - К.: Знання-Прес, 2004. - 615 с. - (Вища освіта ХХІ століття).
4. Міжнародний географічний поділ праці і світове господарство URL: <https://geografiamozil2.jimdofree.com/головна/світове-господарство-1/>
5. Підручник Гельберга. Презентація для уроків. Тенденції Розвитку. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
6. Воробйов Є. М. Економічна теорія. Модульний курс : навч. посібник / Є. М. Воробйов. — Х.: Торсінг плюс, 2009. — 320 с.
7. Щетинін А.І. Політична економія. Підручник. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 480 с.
8. Старостенко Г. Г., Політична економія: Посіб. для дистанц. навчання та індивід. роботи. - К.: Університет "Україна", 2004. - 160 с.
9. Економічна теорія. Політекономія. Навчальний посіб. — За заг. ред. В. М. Семененка та Д. І. Коваленка. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 360 с.
10. Основи економічної теорії у структурно-логічних схемах : навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. — Х. : Право, 2010. — 144 с.
11. Підручник з Географії СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА URL: <https://uahistory.co/pidruchniki/boyko-geography-9-class-2017/10.php>
12. World Investment Report 2007: Transnational Corporations Extractive Industries and Development. — UNCTAD, United Nations, New York and Geneva, 2007. — URL: <http://unctad.org/>.
13. Fortune Global 500 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://fortune.com/fortune500>
14. Regionalization vs. Globalization МН Hirata, МА Kose, МС Otrok - 2013
15. Бозуленко О. Я. Економічний розвиток світового господарства в умовах глобалізації / О. Я. Бозуленко // Економічний простір. — 2010. — №37. — С. 15 – 21.
16. Родічева Л. Інтеграція України у світове господарство / Л. Родічева // Галицький економічний вісник. — 2011. — №2(31). — С. 5– 9.

17. Challenge Future – Technical Progress and Globalization Michael F. Jischa
URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/clen.200800015>
18. Столярчук Я.М. Глобальні асиметрії економічного розвитку. Київ : КНЕУ, 2009. – 302 с.
19. Radziyevska S., Us I. Regionalization of the world as the key to sustainable future. E3S Web of Conferences. Vol. 166, 2020. URL: https://www.e3s-conferences.org/articles/e3sconf/pdf/2020/26/e3sconf_icsf2020_13016.pdf
20. Mattli W. Explaining regional integration outcomes. Journal of European Public Policy, Vol. 6(1), 1999, P. 1–27.
21. Collins B. Does regionalism challenge globalization, or build upon it? E-international relations. University of St. Andrews, July 29, 2010. P. 35. URL: <http://www.e-ir.info/2010/07/29/does-regionalism-challenge-globalization-or-build-upon-it/>
22. Radziyevska S.O. Globalization as the objective and subjective process. 36. наук. пр. ДЕТУТ: Серія «Економіка і управління». Вип. 39. Київ : ДЕТУТ, 2017. С. 261–271.
23. Kachur A.V., Mohylko D.M. (2018) TNK ta yikh rol u suchasnykh mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosynakh [TNC and their role in modern international economic relations]. Ekonomika i suspilstvo [Economy and society] (electronic journal), no. 19, pp. 55–62. Available at: http://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/9.pdf (accessed 17 May 2021).
24. Внутрішній і міжнародний маркетинг URL: https://pidru4niki.com/82268/marketing/vnutrishniy_mizhnarodniy_marketing
25. Попова В. Г. Теоретико-методологічні основи формування міжнародних конкурентних переваг і розвитку інтеграційних процесів у світовому господарстві / В. Г. Попова // Вісник Донецького університету, серія «Економіка і право». — 2011. — №2. — С. 333–337.
26. Дзигаленко І.С., Набок І.І. Стан та тенденції розвитку сучасної світової економіки. Глобальні та національні проблеми світової економіки. 2017. № 16. С. 48–51
27. Грицюк Н.О., Сак Т.В. Вплив пандемії COVID-19 на світову економіку. Економічний простір. 2021. № 165. С. 33–38.
28. Халіна О. В. Становлення багатополарності як альтернативи однополарній моделі світу в умовах формування нових центрів впливу. Бізнес Інформ. 2019. №5. С. 8–13.].
29. Кононенко С. Теоретичні передумови розуміння сучасної багатополарності. Політичний менеджмент : електрон. наук. вид. 2013. № 59. URL: http://newapiend.pimentos.com.ua/wp-content/uploads/2018/08/kononenko_teoretychni.pdf.

30. Роль якості освіти для економічного зростання. Офіційний сайт Світового банку URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/260461468324885735/the-role-of-education-quality-for-economic-growth>.
31. Розвиток людського капіталу URL: <https://www.adb.org/publications/human-capital-development>.
32. Охрименко І.Б., Шуляк Д.А. Актуальність цифровізації страхового бізнесу на тлі сучасних соціально-економічних і геополітичних викликів. Наукові перспективи: журнал. 2022. № 8(26) С. 186-199. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/2374>.
33. Світовий рейтинг конкурентоспроможності (англ) URL: <https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-digital-competitiveness-ranking/>
34. Makedon V., Drobyazko S., Shevtsova H., Maslosh O., Kasatkina M. Providing security for the development of high-technology organizations. Journal of Security and Sustainability Issues. 2019. 8(4). pp. 1313- 1331. <https://doi.org/10.9770/jssi.2019.8.4>.
35. IDC White Paper 2019. The Digital of the World – From Edge to Core. URL: <https://www.seagate.com/ru/ru/our-story/data-age-2025/>.
36. Довідник ОЕСР з інноваційних навчальних середовищ URL: <https://www.oecd.org/education/innovation-education/1825293.pdf>
37. Гройсман В. Цифрова економіка здатна стрімко підвищити ВВП / В. Гройсман // Новини економіки, 2017.
38. Могилевська О.Ю., Сідак І.В. Використання штучного інтелекту в модернізації бізнес-процесів. XXVIII Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тенденції розвитку вищої освіти та академічного партнерства в умовах воєнного стану». Київ : КиМУ, 16-17 березня 2023 р. С. 290–293.
39. The fourth industrial revolution, robotics, and artificial intelligence URL: <https://www.pgcareers.com/fourth-industrialrevolution>.
40. Офіційний сайт Банк США JP Morgan URL: <https://www.jpmorgan.com/insights>.
41. Ofitsiinyi sait IHS Markit [IHS Markit]. URL: <https://ihsmarkit.com/index.html>.
42. Життя у іншому вимірі: штучний інтелект та його вплив на людство // Everest-AI-Review. 2019. № 4 URL: [https://www.everest.ua/wp-content/uploads/2019/01/Everest-AI-](https://www.everest.ua/wp-content/uploads/2019/01/Everest-AI-Review-%E2%84%965.pdf)
43. Review-[-%E2%84%965.pdf](https://www.everest.ua/wp-content/uploads/2019/01/Everest-AI-Review-%E2%84%965.pdf).
44. Гудзь Т.П., Перспективи цифровізації економіки України. Цифрова трансформація фінансового сектора економіки. Інтернет-конференції, Одеса: ОНЕУ, 2020. с.30-32 URL:

- http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11451/1/Odessa_V%20International%20scientific%20and%20practical%20Internet%20conference_ONEU_09-10.04.2020.pdf.
45. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації: Розпорядження КМУ від 03.03.2021 № 167-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text>.
 46. Офіційний сайт Національного банку України: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rezultati-diyalnosti-sistemi-bankid-nbu-i-kvartal-2024-roku>.
 47. Коваленко В.В., Розвиток фінансових інновацій у небанківських фінансових установах. Цифрова трансформація фінансового сектора економіки: збірник тез доповідей за матеріалами V Міжнародної наук.-практ. Інтернет-конференції, Одеса: ОНЕУ, 2020. с. 314-316 URL: http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11451/1/Odessa_V%20International%20scientific%20and%20practical%20Internet%20conference_ONEU_09-10.04.2020.pdf.
 48. Цифрова агенда України – 2020 («Цифровий порядок денний – 2020»), - ГС «ХАЙ-ТЕК ОФІС УКРАЇНА», 2016. URL: <https://ucc.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.
 49. Виклики і можливості цифровізації фінансового сектору обговорили експерти LHS DISCUSSION HUB, 2021. URL: <https://pravo.ua/vyklyky-imozhlyvosti-tsyfrovizatsii-finansovoho-sektoru-obhovoryly-eksperty-lhs-discussion-hub>.
 50. Що таке БПЛА та яка різниця між термінами «дрон» та «бпла» URL: https://dut.edu.ua/ua/news-1-641-8062-scho-take-bpla-ta-yaka-riznitsya-mizh-terminami-%E2%80%9Cdron%E2%80%9D-ta-%E2%80%9Cbpla%E2%80%9D-%E2%80%93-tematika-zustrichi-studentiv-specialnosti-kompyuternainzheneriya-z-fahivcyami-praktikami_kafedra-kompyuternoi-inzhenerii.
 51. Землянська, О. В. Роль штучного інтелекту для забезпечення життєдіяльності постраждалих у війні. Проблеми охорони праці, промислової та цивільної безпеки. 2017 .С. 47–49.

Ім'я користувача:
Міжнародної торгівлі і маркетингу Сандул Марія

ID перевірки:
1016281757

Дата перевірки:
25.05.2024 11:39:43 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
25.05.2024 12:05:34 EEST

ID користувача:
100005724

Назва документа: Кучер В.І. Глобальні тенденції світогосподарського розвитку

Кількість сторінок: 66 Кількість слів: 13041 Кількість символів: 102880 Розмір файлу: 155.71 KB ID файлу: 1016074609

19% Схожість

Найбільша схожість: 4.13% з Інтернет-джерелом (<http://ema.ztu.edu.ua/article/download/185177/184810>)

17.8% Джерела з Інтернету

378

Сторінка 68

5.62% Джерела з Бібліотеки

384

Сторінка 71

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

6